

Participar

**Com incidir
en les decisions
que afecten
el territori**

**Com incidir
en les decisions
que afecten
el territori**

Participar

3i4

Direcció

Eliseu T. Climent (Institut del Territori)

Coordinació

Juli Romaguera (Institut del Territori)
Xavier Sabaté, Jordi Romero-Lengua
(X3 Estudis Ambientals)

Equip redactor

Xavier Sabaté, Jordi Romero-Lengua, Pol Huguet,
Xavier Basora (X3 Estudis Ambientals)

Comitè assessor

Àlex Casademunt, Agustí Cerveró, Hernan Collado,
Carolina Horrach, Joan A. Llinares, Antonio Montiel,
Sigrid Muñoz, José Vicente Sánchez, Carles Tarancón

Disseny gràfic

L'estudi d'en David Torrents

© Edicions Tres i Quatre, S.L. i Institut del Territori, 2009
Sant Ferran, 12. 46001 València

Imprimeix: Guada Impressors
ISBN: 978-84-7502-843-9
Dipòsit legal: V-3262-2009

Aquesta publicació ha comptat amb el suport de:

■ Departament de Territori

Presentació

La democràcia ha consolidat un sistema representatiu que atorga el poder de decisió als ciutadans a través del sufragi universal, i que es coneix com a democràcia representativa. No obstant, amb el sistema electoral no s'acaben els nostres drets (i responsabilitats) a l'hora d'incidir en les decisions que es prenen sobre el territori. De fet, hi ha moltes formes d'intervenir en els afers públics, les quals s'han d'aprofitar al màxim per gaudir de nivells superiors de democràcia. Algunes d'aquestes eines estan a la nostra disposició fa temps, però, fins ara, no les hem aprofitades en tot el seu potencial. O bé perquè, senzillament, no les coneixem prou, o bé perquè les considerem mecanismes feixucs, complexos i poc efectius.

El principal repte de les pàgines que configuren aquesta obra rau en el fet d'arribar a la gent del carrer, aquella que manca de suport jurídic, i també de sensibilitzar i comunicar de manera planera i entenedora els mecanismes de participació.

Per això, aquest manual, adreçat a la ciutadania, aquella que se sent membre actiu de la seva comunitat, vol donar a conèixer i explicar el funcionament de les eines reglades de participació en l'ordenació, la planificació i la gestió del territori, amb l'objectiu d'utilitzar-les més i millor en un futur. En definitiva, per fer més efectiva la participació i augmentar la qualitat democràtica de les nostres societats i la seva sostenibilitat.

Participar: com incidir en les decisions que afecten el territori és la primera d'un seguit de propostes que configuren la col·lecció "Accions pel territori", una sèrie editorial que invita la societat civil a emprendre una actitud activa en la defensa, gestió i descoberta del territori. Una galeria d'accions que, al capdavant, transfereixen al ciutadà el protagonisme en l'esdevenidor del seu entorn més immediat.

Consell Assessor per al Desenvolupament
Sostenible de Catalunya
Departament de Vicepresidència
Generalitat de Catalunya

Departament de Territori
Consell de Mallorca

Institut del Territori

Continguts

1	Plantejament del manual	9
	Quins beneficis ens aporta participar?	10
	Eines per participar en el territori	11
	Com utilitzar aquest manual: estructura i continguts	12
2	Què cal saber abans de participar	15
	Dels Drets Humans a les ordenances de participació	16
	Participació, medi ambient i territori	18
	Els diversos nivells de participació	20
	El cicle de les preses de decisions en l'Administració	21
	El cost de participar	22
	Associar-se, un primer pas per participar	23
	Participem en l'escala local o en l'escala global?	24
	Tot desenvolupant estratègies de participació	25
	Si teniu cap dubte, consulteu un advocat	29
3	Obtenir la informació ambiental i territorial	31
	Quina informació es pot demanar?	35
	Procediment per sol·licitar la informació	35
	Què passa si ens deneguen la informació?	38
4	Participar en els procediments administratius	41
	Públic i públic interessat	42
	Participació obligatòria o opcional?	43
	Els períodes d'informació pública	45
	Les al·legacions	46
	La participació en la redacció de normes	47
	La participació en l'elaboració de plans i programes	47
	La participació en l'urbanisme	48
5	Dialogar amb l'Administració i aportar propostes	55
	Audiències públiques	58
	Òrgans col·legiats de participació pública	62
	Pressupostos participatius	66
	Consulta popular municipal	70
	Iniciativa ciutadana municipal	74
	Iniciativa legislativa popular	78
	Dret de petició	82
6	Accedir a la justícia	87
	Àmbit administratiu i àmbit penal	89
	La via administrativa	90
7	Annexos	103
	A1 Recursos on obtenir més informació	104
	A2 Glossari	106
	A3 Recull de legislació	109
	A4 Formularis i models legals	111

1

Plantejament del manual

Per què no n'hi ha prou amb l'elecció dels nostres representants en les cites electorals? Què aporta la participació ciutadana a l'ordenació del territori?

Quins beneficis ens aporta participar?

Els darrers anys s'ha anat consolidant una crisi de confiança en les institucions públiques i els seus representants i una pèrdua de legitimitat i de prestigi social de la política en general. Aquesta crisi es tradueix en un sentiment de desil·lusió, frustració i desconfiança envers la política, i ha rebut el nom de desafecció democràtica.

D'altra banda, si la *ciutadania*⁽⁶⁾ no sent que forma part de la comunitat, difícilment exercirà els seus drets i obligacions de manera activa. En aquest marc és on apareix la participació com una eina útil per sentir-se part de la comunitat, tal com indica l'etimologia del mot participació.

Quan es parla de *participació*⁽⁶⁾ es poden voler dir moltes coses, i sovint ha estat un mot castigat pel seu mal ús. No obstant això, hi ha un cert consens a definir la participació ciutadana com la intervenció de la ciutadania en els assumptes públics, individualment o col·lectivament.

La participació és, sobretot, un mitjà, una eina per resoldre de manera més eficaç els problemes, especialment si són complexos i, per tant, contribueix al bon govern de les nostres societats. Els ciutadans coneixen bé la realitat que els envolta, i la participació facilita que els seus coneixements es tinguin en compte a l'hora de dissenyar les polítiques, complementant els coneixements tècnics propis de les administracions. En altres paraules, la participació pot ser un bon revulsiu contra la desafecció democràtica.

El territori és un assumpte que afecta, poc o molt, el conjunt de la ciutadania. A més, són qüestions que es poden abordar des de múltiples perspectives. La percepció del territori es podria assimilar a la d'un calidoscopi, en el qual coincideixen visions fragmentades d'una mateixa realitat. Per tant, la complexitat intrínseca de qualsevol procés participatiu s'accentua a l'hora de promoure'l en qüestions relatives al territori.

La participació permet aprofundir la relació que les persones tenen amb el seu entorn. La gent tendeix a adquirir responsabilitats davant d'allò que considera propi i a despreocupar-se o inhibir-se davant allò que considera aliè, i participar permet a les persones "apropiar-se" un territori. D'altra banda, la participació pública en la presa de decisions sobre el territori contribueix al benestar col·lectiu, per tal com les persones poden incidir en les decisions que afecten el seu entorn vital i la seva qua-

litat de vida. A més, com un benefici afegit, la participació reforça el teixit social a favor de la protecció del territori i contribueix a l'aprenentatge social. Compartint objectius, experiències i responsabilitats, les persones i entitats aprenen sobre el territori i estableixen connexions que perduren més enllà d'un projecte concret i que poden donar lloc a xarxes útils per emprendre noves iniciatives sobre el territori.

Per tot plegat, el repte de participar en les polítiques públiques assoleix el clímax en la participació en temes territorials. Segurament queda molt de camí per recórrer en el desenvolupament democràtic dels nostres territoris, però la participació que té incidència en el territori pot ser un signe de maduresa social i política.

Eines per participar en el territori

El manual tracta, eminentment, de participació ciutadana, i se centra en la participació relacionada amb el territori. Aquesta és, probablement, la més apassionant de totes les formes de participació, ja que les decisions que es prenen afecten un gran nombre de persones i pràcticament tots els sectors, per tal com tenen repercussions econòmiques, ambientals i socials. Tanmateix, les eines que es presenten en aquesta publicació no són exclusives de les qüestions territorials, sinó que es poden utilitzar en altres àmbits i en relació amb altres qüestions.

La participació i l'ordenació del territori són conceptes molt amplis. Aquest manual recull els instruments reglats per participar en les decisions que tenen incidència sobre el territori de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears.

Això no obstant, el manual se centra en les eines de participació que han estat reglades, és a dir, els procediments de les quals han estat establerts per una llei o un reglament. Pel seu caràcter formal i jurídic aquestes eines poden semblar difícils d'executar, i precisament l'objectiu d'aquest manual és explicar-les amb senzillesa i claredat per fomentar-ne l'ús per part de persones i col·lectius. També tractarem, però, dels mecanismes de participació més informals, com ara la lliure manifestació, l'organització d'actes de protesta, la redacció de cartes als mitjans de comunicació, la realització de debats públics, de campanyes de comunicació, etc.

Per acabar, l'àmbit geogràfic d'aplicació del manual es correspon amb els territoris de Catalunya, País Valencià i Illes Balears. Tanmateix, també es farà referència a la legislació que s'aplica a l'Estat espanyol i a la Unió Europea, essent així que moltes disposicions relatives a la participació provenen de mandats originats en l'esfera internacional.

Hem procurat presentar les eines participatives de forma didàctica, directa i entenedora perquè el manual sigui fàcilment consultable i serveixi

per millorar la participació individual i col·lectiva en relació amb el territori. Ens han assessorat tres comitès d'experts en participació ciutadana i territori, un per cada territori autonòmic. Cada comitè el formaven tres professionals amb experiència en el desenvolupament de processos participatius vinculats a la gestió del territori.

Com utilitzar aquest manual: estructura i continguts

Aquest manual es pot llegir de dues maneres: com un assaig (d'inici a final) o com un llibre de consulta (llegint només uns apartats específics). Ambdues lectures són complementàries.

El manual s'estructura en una primera part (capítols 1 i 2) de context sobre la participació aplicada en temes territorials, i en una segona part (capítols 3 a 6) d'eines per incidir sobre les decisions que es prenen sobre el territori, des de l'accés a la informació fins a l'accés a la justícia. Algunes eines es presenten en forma de fitxes. Al final del manual trobareu uns annexos amb recursos per a la participació, com també una selecció de models i formularis que us poden fer més fàcil la vostra participació.

Al final del llibre també hem preparat un petit glossari que recull tots els termes tècnics i jurídics que apareixen indicats en *cursiva* i acompanyats d'una ^(g) al llarg del manual. També hem reunit totes les lleis i tots els reglaments que citem en el text en un compendi que els ordena segons l'àmbit territorial d'aplicació i la data d'aprovació.

Repartits pel manual, també hi trobareu alguns casos pràctics que expliquen experiències reals de participació ciutadana en qüestions territorials.

Bona lectura!

Llegenda

^(g) Terme definit al glossari (Annex A2)

> (Figura 1) Crida a una figura

> (Annex A4) Crida a l'annex

Llei 7/1985, reguladora de les bases de règim local Crida a una norma, recollida a l'Annex A3 (només s'indica la primera vegada que apareix)

2

**Què cal
saber abans de
participar**

Per participar en bones condicions, cal voler, poder i saber participar: cal tenir motius per participar, disposar dels canals i els mitjans que ho permetin i cal tenir coneixements, habilitats i destresa per fer-ho. A més, cal la voluntat política dels governs, que han d'afavorir la participació i saber escoltar i atendre els missatges que n'emanin. En aquest apartat tractem aquests aspectes per tal que, quan entreu en un procés participatiu, ho feu amb els coneixements necessaris.

Dels Drets Humans a les ordenances de participació

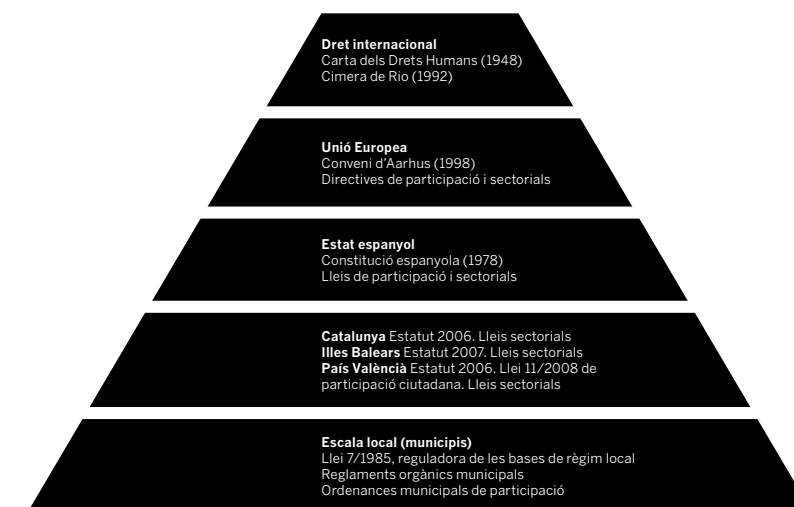
La participació ciutadana és un dret i també una obligació per a tota la ciutadania, i per això hem considerat convenient situar-la dins el marc legislatiu que l'empara.

Avui dia, assumim el dret a participar en la vida pública com una normalitat, però la universalització d'aquest dret és més recent del que podria semblar. Tot comença amb la Declaració Universal dels Drets Humans, tot just fa una mica més de seixanta anys, i a partir de llavors s'han anat expandint una sèrie de drets a participar, que han estat *transposats*^(g) en tots els àmbits administratius, fins a arribar a l'àmbit local. > (Figura 1)

L'Assemblea General de les Nacions Unides va adoptar el 10 de desembre de 1948 la Declaració Universal dels Drets Humans. L'article 21 estableix que "tota persona té dret a participar en el govern del seu país, directament o per mitjà de representants lliurement escollits". Val a dir, però, que hi ha molts indrets del món on encara no es respecta aquest ni altres drets humans. L'any 1966 les Nacions Unides van acordar el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics per tal de reconèixer la dignitat inherent i els drets iguals i inalienables de tots els membres de la família humana com el fonament de la llibertat, la justícia i la pau al món. L'article 25 d'aquest pacte reconeix el dret de la ciutadania a participar en la direcció dels assumptes públics. A escala europea, aquestes declaracions van recollir-se en la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, establerta el desembre de 2000.

L'Estat espanyol no va ratificar la Declaració Universal dels Drets Humans fins al 1977, un cop finalitzada la dictadura, i un any més tard va dotar-se de la vigent Constitució Espanyola (1978), que ja recollia l'esperit de la Declaració dels Drets Humans pel que fa a la participació ciutadana. La Constitució Espanyola es va redactar en el context de la transició democràtica, i va anar precedida de moltes reivindicacions per a una *democràcia participativa*,^(g) endegades per la societat civil al llarg dels anys setanta.

Figura 1 Expansió dels drets a participar, a totes les escales

Font: Elaboració pròpia

La Constitució espanyola proclama, en el seu article 23, la participació ciutadana com un dret fonamental de les persones. A més, conté un *mandat*^(g) a l'article 9.2 per a tots els poders públics, perquè promoguin i facilitin la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social. En altres articles es fa referència a més drets de participació de la ciutadania, com ara el de petició (article 29), el defensor del poble (article 54), o la iniciativa legislativa popular (article 87). L'article 105 també estableix com s'han de regir els processos administratius per incorporar-hi la participació ciutadana.

La majoria de *preceptes*^(g) de la Constitució pel que fa a la participació han estat igualment assumits en els respectius Estatuts d'Autonomia de Catalunya (2006, articles 4.2 i 29), la Comunitat Valenciana (2006, article 9) i Illes Balears (2007, article 15), amb enunciats similars als de la carta magna espanyola.

El País Valencià ha estat pioner en el desenvolupament de legislació específica de participació ciutadana, amb l'aprovació de la Llei 11/2008 de participació ciutadana, i el Decret 76/2009, pel qual s'aprova el reglament de desplegament i execució de la llei. Les Illes Balears i Catalunya no han desenvolupat, fins ara, instruments legals en aquest sentit, tot i que la normativa sectorial relativa al territori (urbanisme, bio-

diversitat, paisatge...) de totes les autonomies especifiquin processos participatius per a alguns aspectes de la seva posada en pràctica.

En l'àmbit local la participació també està regulada, a partir de la Carta Europea d'Autonomia Local (1985), ratificada per l'Estat espanyol l'any 1998 i, sobretot, per la Llei 7/1985, reguladora de les bases de règim local, que regula el funcionament de l'Administració municipal, i que posa un gran èmfasi en la importància de la participació de la ciutadania en els assumptes del municipi. Això respon al fet lògic que els ajuntaments són l'administració més pròxima a la ciutadania. Aquesta llei va ser modificada per la Llei 57/2003, en aspectes clau per a la participació ciutadana en l'àmbit local. Els municipis han d'incorporar aquests mandats en els seus respectius reglaments orgànics municipals (ROM). A més, alguns d'ells, principalment els de grandària mitjana o gran, han desenvolupat ordenances locals de participació i informació ciutadana.

Per fer realitat aquests drets, però, no n'hi ha prou amb la seva declaració, sinó que els poders públics han de posar a disposició de la ciutadania les eines adients, d'acord amb el mandat de l'article 9.2 de la Constitució espanyola. D'aquestes eines tracta, precisament, aquesta publicació.

Participació, medi ambient i territori

Quan va tenir lloc el maridatge entre la participació, el medi ambient i el territori? Malgrat que ja hi havia hagut reunions internacionals prèvies molt importants, la Cimera de la Terra sobre Desenvolupament Sostenible que va tenir lloc a Rio de Janeiro (Brasil), l'any 1992, va marcar un abans i un després en la manera d'afrontar els reptes ambientals a escala planetària. Un dels principals resultats va ser la Declaració de Rio que, malgrat no ser vinculant, va tenir un ressò remarcable en tot el món, i els diversos principis de la Declaració s'han anat incorporant en l'ordenament jurídic dels països participants en la cimera.

El principi 10 d'aquesta Declaració estableix que la millor manera de tractar les qüestions ambientals és amb la participació de tota la ciutadania interessada. Aquest principi vincula la millora del medi ambient i la consecució de la sostenibilitat al fet que la ciutadania pugui accedir a la informació ambiental, participar en la presa de decisions relatives al medi ambient, i tenir accés als processos judicials i als procediments administratius ambientals. La Declaració insta tots els estats a facilitar i fomentar la sensibilització i la participació del públic.

Europa es va fer seu aquest principi a través del Conveni d'Aarhus, signat en aquesta ciutat danesa el mes de juny de 1998. Aquest con-

veni va ser ratificat per 40 països, i va entrar en vigor a l'Estat espanyol el març de 2005.

El Conveni d'Aarhus defineix un marc normatiu que parteix del postulat següent: per tal que els ciutadans puguin gaudir del dret a un medi ambient saludable i complir el deure de respectar-lo i protegir-lo, cal que tinguin accés a la informació ambiental rellevant, han d'estar legitimats per participar en els processos de presa de decisions de caràcter ambiental i han de tenir accés a la justícia quan tals drets els siguin negats. Per poder garantir això, el conveni estableix tres drets fonamentals:

Dret a accedir a la informació ambiental rellevant, que permet la conscienciació i educació ambiental de la societat, i és indispensable per poder intervenir amb coneixement de causa en els assumptes públics. Es divideix en dues parts: el dret a buscar i obtenir informació en poder de les autoritats públiques, i el dret a rebre informació ambiental rellevant per part de les autoritats públiques, que han de recollir-la i fer-la pública sense necessitat que hi hagi una petició prèvia.

Dret a participar en la presa de decisions, que s'estén a tres àmbits d'actuació pública: l'autorització de determinades activitats, l'aprovació de plans i programes i l'elaboració de normes i reglaments.

Dret a accedir a la justícia quan aquests drets siguin vulnerats, que garanteix l'accés dels ciutadans als tribunals per revisar les decisions que potencialment hagin pogut violar els drets que els reconeix el conveni mateix; i dret a iniciar procediments administratius o judicials per impugnar qualsevol acció o ommissió imputable, bé a un altre particular, bé a una autoritat pública, que constitueixi una vulneració de la legislació ambiental.

El Conveni d'Aarhus era directament aplicable des de la seva entrada en vigor, el 29 de març de 2005. Comporta obligacions per si mateix, reconeix i regula drets per a les persones i ha de ser respectat per tots els òrgans de l'Estat inclosos els judicials.

El Parlament Europeu va aprovar dues directives per incorporar l'esperit del Conveni en l'ordenament comunitari, una d'específica per a l'accés a la informació ambiental (Directiva 2003/4/CE), i una altra sobre la participació del públic en determinats plans i programes relacionats amb el medi ambient (Directiva 2003/35/CE). Aquestes directives van tenir efecte en les successives directives relacionades amb el territori i el medi ambient, i també es van anar *transposant*^(E) a l'ordenament jurídic

de cada estat membre. En el cas de l'Estat espanyol, es va transposar a través de la [Llei 27/2006, d'informació i participació pública](#), que té com a objecte regular els drets d'accés a la informació ambiental en poder de les autoritats públiques; a participar en els procediments per a la presa de decisions de les administracions públiques sobre assumptes que incideixen directament o indirectament en el medi ambient; i a garantir la difusió i posada a disposició del públic de la informació ambiental.

Des del punt de vista del territori, també és digna de destacar-se l'Estratègia Territorial Europea per a un desenvolupament equilibrat i sostenible de la Unió Europea, publicada l'any 1999. Aquest document és producte de successives cimeres i comissions de treball, i mostra les directrius bàsiques per a una futura planificació territorial amb una perspectiva integrada a escala europea. L'Estratègia Territorial Europea assumeix la importància de les diverses escales del govern, i de la creació de xarxes i enfocaments flexibles, adaptables a les diferents competències i actors que intervenen en l'ordenació del territori. L'Estratègia incorpora la participació ciutadana en el marc del concepte més ampli de *governança*,⁽⁸⁾ que ha de garantir el desenvolupament i la cohesió territorial a través de la coordinació i cooperació, la transparència i la informació a la ciutadania.

Gràcies al desenvolupament legislatiu del Conveni d'Aarhus, es consoliden els nostres drets per accedir a la informació, participar en la presa de decisions i accedir a la justícia en matèria de medi ambient.

Els diversos nivells de participació

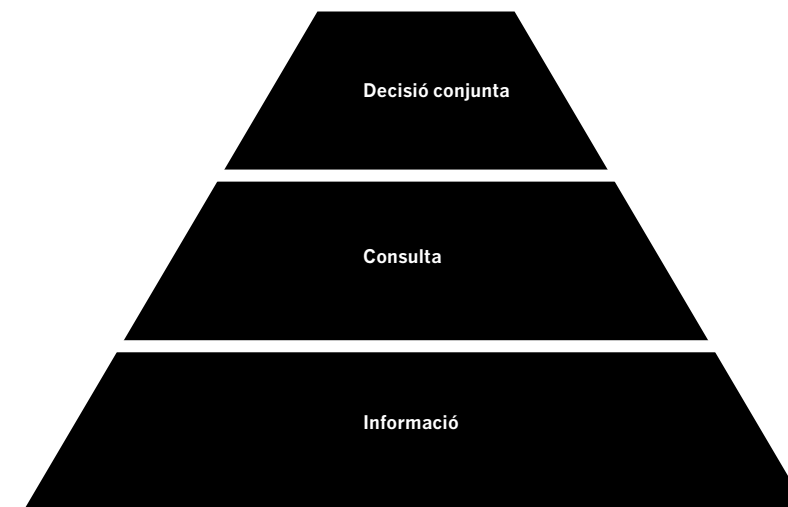
La participació pot prendre moltes formes, des de les més modestes i limitades fins a les més profundes i completes. Es reconeixen tres nivells de participació segons el grau d'implicació i intervenció de la ciutadania en les polítiques públiques, des de la informació als interessats fins a la decisió conjunta. > (Figura 2)

Informació: els grups i els individus reben informació sobre les accions proposades, però no tenen possibilitat de canviar-les. La informació, per ella mateixa, no implica participació, però sí que és fonamental per poder dur a terme una participació adequada. Seria el cas de la publicació d'una llei als diaris oficials de les diverses cambres legislatives (les corts i els parlaments).

Consulta: la ciutadania i altres sectors interessats opinen sobre un projecte o pla i els seus punts de vista són estudiats i tinguts en compte per l'Administració. Un exemple de consulta seria la que té lloc en l'elaboració d'un Pla d'ordenació urbanística, o el procés d'alegacions a una llei que afecta el territori.

Decisió conjunta: els sectors interessats o afectats per un tema

Figura 2 Graus de participació, des de la informació fins a la decisió conjunta

Font: Elaboració pròpia

són invitats a estudiar-lo, discutir-lo i, finalment, a participar en el procés de presa de decisions. Pot implicar que les decisions adoptades per la ciutadania siguin vinculants, tot i que normalment la darrera paraula la té l'Administració. Els exemples d'aquests mecanismes, els trobem principalment en l'àmbit local, quan es tracta d'ordenar un barri, o plantejar si en una plaça hi ha d'haver un espai de lleure infantil o un espai per a gossos.

Els graus o nivells de participació es construeixen l'un damunt de l'altre. Per poder-ne exercir plenament un, caldrà garantir-ne els previs. Per exemple, per poder sotmetre a consulta de la ciutadania un determinat pla, necessàriament la ciutadania cal que hagi estat informada sobre els continguts del pla.

El cicle de les preses de decisions en l'Administració

No tots els mecanismes participatius estan dirigits a la presa de decisions. Els objectius de la participació depenen de la fase o fases del procés de formació de les polítiques públiques que es volen desenvolupar. > (Figura 3)

La generació de les polítiques públiques passa, almenys, per cinc moments clau, i la participació pot incidir en qualsevol d'ells: la for-

mació de l'agenda d'actuació del govern (la delimitació i l'enfocament del problema que es vol resoldre), la identificació i anàlisi dels problemes (la diagnosi tècnica i política), la determinació de les actuacions que cal impulsar per donar una solució als problemes identificats (la decisió), i la posada en pràctica d'aquestes decisions (la implementació). Hi ha un darrer moment d'avaluació dels resultats de tot el procés que pot comportar la revisió dels objectius inicials i que el cicle torni a iniciar-se.

En alguns casos haureu de començar la feina des de l'inici de tot plegat, ja que la qüestió sobre la qual voleu incidir no estarà contemplada en l'agenda política. En aquests casos, la vostra tasca principal serà materialitzar aquesta qüestió i fer notar a l'Administració que és un tema rellevant que demana que s'hi prenguin decisions rellevants i immediates.

El cost de participar

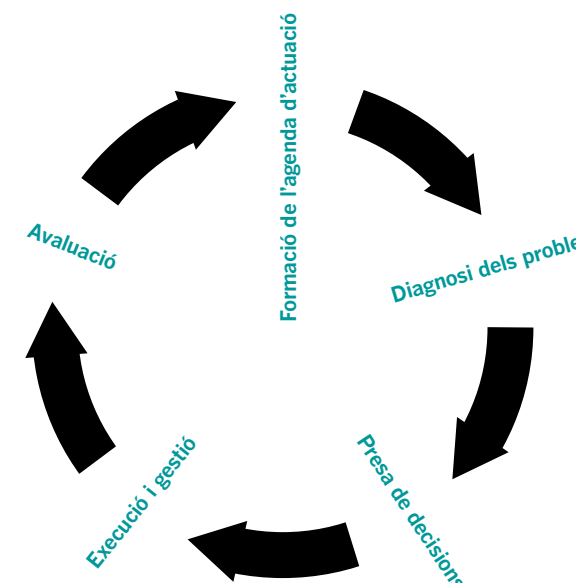
Participar no està exempt de cost per a les persones i les entitats, en termes de finançament, recursos humans i tècnics, i temps. En molts casos, les persones i les entitats participen en processos esgarrapant temps a la vida privada, i si cal assumir despeses, moltes persones les assumeixen de les pròpies butxaques. En el cas de les entitats que s'han dotat d'un equip professional, no és estrany que els tècnics de l'entitat esmercin una gran part de la seva dedicació a la participació en mecanismes com els que recull aquest manual, preparant sol·licituds d'informació, alegacions, denúncies...

El cost de la participació constitueix un gran obstacle a l'hora d'incidir de forma efectiva en les polítiques públiques. De totes les formes de participació que expliquem en aquest manual, la que més es ressent de la manca de recursos és l'accés a la justícia, si bé en alguns casos es pot recórrer a l'Assistència Jurídica Gratuïta. > (capítol 6) Algunes entitats també disposen de tècnics dedicats a qüestions jurídiques.

La participació també presenta riscos, com el de desgastar-se al llarg del temps, o pel fet de ser requerits en diversos processos participatius de manera simultània. També cal tenir en compte la lentitud de molts processos, especialment els judicials. Davant d'aquestes dificultats, la unió fa la força, i és quan convé sentir-nos acompanyats d'altres persones amb qui compartim punts de vista i objectius que cal assolir.

Participar compensa, amb es creix, el cost de la participació. La participació en temes territorials és una de les missions fundacionals de moltes entitats, i significa un aprenentatge i una manera d'augmentar el compromís amb la societat.

Figura 3 Moments clau del cicle de formació de les polítiques públiques

Font: Elaboració pròpia

Associar-se, un primer pas per participar

La participació té dos grans tipus de protagonistes: les persones i les entitats. A vegades podem participar com a persones a títol individual, i a vegades ens podem unir a altres persones amb qui compartim inquietuds i objectius.

Una gran part de la participació la protagonitzen organitzacions sense ànim de lucre que, en conjunt, reben el nom de tercer sector. El tercer sector està molt desenvolupat en alguns àmbits, com el de la cooperació internacional o l'àmbit social, i una mica menys en l'àmbit territorial i ambiental. Als Països Catalans hi ha associacions de defensa del territori amb una base social important, i que mantenen una activitat intensa de relacions amb l'Administració.

L'associacionisme és un mitjà per sumar esforços i compartir ideals, i a través de les associacions moltes persones poden accedir a la vida pública. Moltes entitats, a més, opten per aliar-se entre elles, per sumar esforços i treballar en xarxa sobre interessos comuns. Una xarxa associativa rica és un bon símptoma de la salut democràtica d'una societat, i és indicativa del seu capital social, en la mesura que augmenta la col·laboració i el treball col·lectiu entre els seus membres.

Així com la participació ciutadana contribueix a la qualitat democràtica d'un país, cal que la participació impregni el funcionament intern de les associacions. Sembla difícil que una organització pugui promoure adequadament la participació i integrar-la en les accions que desenvolupa si internament està organitzada de manera fortament autoritària, sense participació dels seus membres en els debats i la presa de decisions. També és important guanyar-se el suport de la ciutadania, a fi de tenir la màxima legitimitat per intercedir en les decisions del territori.

Les associacions no poden substituir en cap cas la ciutadania. També podem participar per lliure, de manera individual, fins i tot si som membres d'alguna entitat. Per exemple, un soci d'un grup excursionista pot participar representat pel col·lectiu en un procés per a la declaració d'un parc natural, però participar com a individu en la revisió del pla urbanístic del seu municipi, malgrat que el grup excursionista també hi participi. No obstant això, la participació individual presenta algunes dificultats amb relació, precisament, a les eines reglades que es presenten en aquest manual. Endegar qualsevol tràmit administratiu en solitari demana una dedicació i un temps rarament disponible i es pot fer difícil si no ens hi sentim acompanyats.

Participem en l'escala local o en l'escala global?

L'escala del territori (local, autonòmica, estatal...) també és important a l'hora de contemplar el tipus de participació que s'hi pot dur a terme. En l'àmbit municipal la participació pot tenir més incidència pel fet que l'Administració local és la més pròxima a les persones, i és la primera línia de relació entre l'Administració i la ciutadania. Això, però, també pot comportar que ens sentim cohibits a participar per la manca d'anonimat que impliquen algunes eines reglades (per exemple, per a una iniciativa popular és imprescindible la signatura, mentre que en uns comicis, el vot és secret). D'altra banda, les competències de l'Administració local acostumen a ser limitades.

De més a més, la participació en una escala superior pot generar resultats més extensos, però aquest potencial contrasta amb la llunyania amb què percebem les polítiques d'abast nacional. En algunes escales, com la d'àmbit internacional, la capacitat que tenim per incidir directament en la presa de decisions és manifestament baixa, però sovint pot ser necessari, com en el cas de les denúncies a instàncies europees d'incompliments per part de les administracions del país.

Algunes eines que presentem en aquest manual només són disponibles en una escala determinada. Per exemple, la iniciativa legislativa

popular només es pot exercir a escala autonòmica o estatal, mentre que els pressupostos participatius només s'han aplicat, fins ara, en l'escala més local. Hi ha altres mecanismes, com ara el síndic de greuges, l'exercici del dret de petició, o la denúncia, que són aplicables en totes les escales,

malgrat que per a cada un s'aplicaran uns condicionants particulars.

A l'hora d'adreçar-vos a les diverses administracions públiques, cal que en tingueu clares les competències.

En el cas de les Illes Balears s'afegeix el nivell d'organització insular. L'Administració competent, els Consells insulars, tenen unes competències territorials que a Catalunya i el País Valencià es corresponen amb les respectives Generalitats. En qualsevol cas, és important que a l'hora d'adreçar-vos a les diverses administracions públiques, en tingueu clares les competències. Tingueu en compte que per a una mateixa problemàtica, potser haureu d'adreçar-vos a més d'una Administració, a fi de donar notorietat al conflicte. Sempre, però, haureu de ser capaços d'avaluar si resulta escaient en cada cas concret.

Tot desenvolupant estratègies de participació

Aquest manual tracta de les eines de participació que estan reglades per l'ordenament jurídic vigent, però òbviament el ventall de possibilitats de participar és molt ampli. Hi ha administracions que entren processos participatius sense estar-hi obligades per la llei, com les Agendes 21 o plans estratègics diversos, > (capítol 4) i també podem impulsar iniciatives que, tot i no correspondre's amb un instrument reglat, no per això deixen de ser legals o legítimes. La gamma d'instruments no reglats és molt àmplia: cartes als mitjans de comunicació, accions diverses de desobediència civil, organització de campanyes i actes reivindicatius, etc. Atesa una tal variabilitat d'instruments, en aquest manual no ho tractarem en profunditat.

L'ús d'eines no reglades no és incompatible amb l'aprofitament dels instruments reglats. De fet, pot ser interessant i convenient combinar-los per idear estratègies d'incidència social i política. Per exemple, es pot acompanyar una iniciativa legislativa popular d'una campanya de sensibilització, educació i divulgació, i es pot reforçar un recurs administratiu⁽⁶⁾ o una denúncia tenint presència en els mitjans de comunicació (cartes als directors, etc.).

A l'hora d'iniciar una campanya participativa, podeu valorar quina estratègia voleu seguir. Hi ha instruments no formals que poden tenir una eficàcia més gran que les eines reglades. No descarteu fer campanyes mediàtiques amb múltiples suports, fer lobby⁽⁶⁾ polític, fer accions

no violentes que puguin tenir un ampli ressò mediàtic, tasques de captació de fons per al manteniment de campanyes, etc.

Un altre instrument molt utilitzat per col·lectius i associacions és el de la manifestació o la concentració. Es tracta d'un dret reconegut en la Constitució espanyola i regulat per les lleis orgàniques 9/1983, i 9/1999. La Constitució consagra la llibertat de reunió de manera que cap manifestació no s'ha de sotmetre a una autorització prèvia per part de l'Administració, i l'Administració sempre ha de protegir-les davant qui intenti impedir-les. No obstant això, les manifestacions i concentracions que tinguin lloc en espais públics s'han de comunicar per escrit a la Direcció General de Policia, amb una antelació mínima de deu dies i màxim de trenta. En cas d'urgència, s'admet amb 24 hores, però el motiu de la urgència s'ha de fer constar en el comunicat. El comunicat ha d'indicar el motiu de la manifestació, el dia i l'hora, la durada, i el lloc de concentració o l'itinerari previst per a la manifestació.

Un cop la policia rep el comunicat, genera un document de confirmació que la manifestació ha estat comunicada, i en cas que ho cregués oportú, es posaria en contacte amb els promotors de la manifestació per generar algun canvi.

Cas 1 L'intent d'implementació de la central tèrmica d'ENRON a Móra la Nova

A principi del segle XXI, l'aposta institucional per fer front als problemes que mostrava el model energètic català i espanyol (petrodependència, incompliment dels estàndards europeus en medi ambient, baixa eficiència, increment de la demanda energètica, problemes en el subministrament elèctric), va ser la construcció de centrals tèrmiques de cycle combinat alimentades amb gas natural. Una tecnologia que es considerava avançada, neta i segura.

En aquest context, al març de 2000, l'empresa nord-americana ENRON va proposar la instal·lació a Móra la Nova (Ribera d'Ebre) d'una central tèrmica de cycle combinat de 1.600 MW. En un primer moment aquesta proposta no va despertar cap resposta significativa en contra, sinó que fins i tot va aconseguir reaccions positives dels alcaldes i sindicats de la comarca i de la Cambra de Comerç de Reus. La situació va començar a canviar quan, en la reunió informativa sobre el Pla Hidrològic Nacional, es va posar el tema sobre la taula. Les queixes de grups ecologistes com el GEPEC, la desconfiança d'alguns pagesos de la fruita i del vi i el recel d'alguns habitants de la zona van iniciar el camí sense retorn cap a la mobilització social.

El primer pas va ser la constitució d'una coordinadora que pretenia aturar les agressions de l'Ebre català, impulsada per les Plataformes de Defensa de l'Ebre, la Terra Alta i el Priorat i diverses entitats de la Ribera d'Ebre. Després, una vuitantena de persones van formar la Plataforma per la Defensa del Patrimoni Cultural, Històric i Paisatgístic de la Ribera d'Ebre, i van plasmar en un manifest quines eren les seves demandes i com definien el problema. De mica en mica, es va consolidar l'estructura organitzativa, mobilitzant els recursos interns i externs per aconseguir una major implicació ciutadana. Algunes de les formes d'actuació que van emprar van ser l'organització d'assemblees obertes; la divulgació de la informació poble per poble, convidant acadèmics i gent amb prestigi; la inclusió de personatges famosos en el manifest; recollides de signatures contra el projecte i de compareixences al procediment; convocatòria de manifestacions de protesta i la coordinació amb altres protestes i plataformes de la zona.

Així, gradualment, es van anar guanyant adeptes. Un dels factors que ho va facilitar va ser que s'actuava amb rapidesa. Mentre que en l'arena administrativa s'estava redactant l'estudi d'impacte ambiental, la coordinadora havia desenvolupat activitats per molts dels pobles

de la zona. Per això, quan la Generalitat de Catalunya va emetre l'informe favorable, les reaccions del territori van ser immediates. Un altre factor important per a l'èxit de la mobilització va ser que el moviment tingué la capacitat d'articular un discurs comú i d'adaptar-se a les noves condicions.

A més de crear la plataforma, també es va participar en els tràmits d'informació pública exigint el compliment del dret a la informació ambiental i territorial. A més, es van fer reunions amb responsables públics de les diferents administracions i amb grups polítics representats al Parlament.

Tot plegat va suscitar un debat al territori, estès a les tres comarques i amb una gran cobertura mediàtica. I va canviar el marc de discussió: ja no es parlava de les compensacions econòmiques o de la possibilitat de reduir la potència de la central, sinó del model de desenvolupament de la zona i de la necessitat de canviar la política energètica catalana. En aquest context, al març de 2001 el Parlament de Catalunya va aprovar unes proposicions no de llei (dels partits de l'oposició) on s'instava el govern a estudiar noves ubicacions i a oposar-se a la instal·lació de la central tèrmica d'ENRON a Móra la Nova, de tal manera que aquest episodi de reivindicació social va arribar a la fi.

Molt probablement allò que va decantar la balança cap al "no" va ser el resultat de molts factors. En tot cas, la mobilització social va estimular una institucionalització política del problema, que va portar la discussió al Parlament i va trencar el procediment administratiu formal.

[SIGRID MUÑIZ]

Si teniu cap dubte, consulteu un advocat

Embarcar-se en processos participatius no ha de ser necessàriament complicat. Fins i tot, iniciar *recursos administratius*⁽⁶⁾ contra decisions de les administracions és a l'abast de tothom. No obstant això, altres processos, especialment els que comporten querelles, recursos contenciosos administratius o les iniciatives legislatives populars, poden ser complicades i és llavors quan us pot interessar assessorar-vos legalment, amb juristes i advocats.

Algunes entitats, sobretot les que gaudeixen de més recursos, compten amb serveis jurídics propis per dur a terme campanyes, sobretot si aquestes impliquen l'accés a la justícia i entrar en batalles als tribunals. > (capítol 6)

D'altra banda, tingueu present que per construir les vostres propostes no sols necessitareu suport jurídic a l'hora de determinar la forma, el moment i el com, sinó que poden ser necessaris altres tipus de professionals i experts com ara ambientòlegs, geògrafs, sociòlegs o urbanistes. Aquesta col·laboració la podeu buscar en la universitat, entre els col·lectius dels col·legis professionals o entre els membres d'altres col·lectius i entitats afins.

En qualsevol cas, assegureu-vos d'aconseguir el màxim d'informació possible sobre la temàtica en la qual voleu incidir. En aquest sentit caldria que us familiaritzéssiu amb els mecanismes per accedir a la informació, > (capítol 3) conèixer les administracions competents i ajudar-vos del coneixement que poden oferir experts i centres de recerca. D'altra banda, acompanyeu la vostra participació d'una dosi equilibrada de sentit de la responsabilitat i d'il·lusió, i estigueu predisposats a contribuir a resoldre els problemes i reptes que us trobareu pel camí.

**Obtenir
la informació
ambiental i
territorial**

3

El Conveni d'Aarhus estableix l'accés a la informació ambiental i territorial com un dret de la ciutadania. Comprèn tant l'accés a la informació que obra en poder de les autoritats públiques o en el d'altres subjectes en el seu nom, com el dret dels ciutadans a ser assessorats i assistits en la recerca d'aquesta informació. D'altra banda, reconeix que les autoritats públiques han de recollir la informació ambiental i territorial i fer-la pública sense necessitat que n'hi hagi una petició prèvia.

Aquest deure d'informació ambiental no sols afecta totes les capes de l'Administració, sinó també persones o organismes que exerceixin funcions administratives públiques relacionades amb el medi ambient. Això inclou entitats i empreses públiques, i també empreses privades que tinguin atribuïdes, fins i tot de manera temporal, funcions públiques (concessionaris d'obres i serveis públics, agents urbanitzadors, etc.).

Aquest marc normatiu permet a qualsevol persona física⁽⁸⁾ o jurídica⁽⁸⁾ accedir a la informació ambiental, i per tant facilita la participació ciutadana en temàtiques relatives al medi ambient i el territori. Ara bé, cal tenir ben present que l'accés a la informació ambiental i territorial no garanteix una correcta implicació o participació ciutadana. La conscienciació i educació ambiental de la societat és indispensable a l'hora d'intervenir amb coneixement de causa en els assumptes públics. D'altra banda, cal tenir present que els canals d'accés a la informació ambiental no són sempre suficients, i que la informació accessible sovint té un llenguatge excessivament tècnic, la qual cosa pot impedir-ne la utilització per la ciutadania en general.

La Llei 27/2006, d'informació i participació pública, atorga al ciutadà una sèrie de drets pel que fa a l'accés a la informació ambiental. En resum, els ciutadans tenen dret a:

- accedir a la informació ambiental en poder de les autoritats públiques o en el d'altres subjectes en nom seu, sense que per a això estiguin obligats a declarar un interès determinat, qualsevol que en sigui la nacionalitat, domicili o seu;
- ser assistits en la recerca d'informació;
- conèixer els motius pels quals no se'ls facilita la informació totalment o parcialment en la forma o format sol·licitats;
- ser informats dels drets que els atorga la llei i ser assessorats per al seu exercici correcte.

L'accés a la informació ambiental i territorial no sempre garanteix una correcta participació ciutadana.

Cas 2 Plataforma antiincineradora de GREFACSA

Greixos i Farines de Carn, S.A. (GREFACSA) és una empresa d'àmbit català que es dedica gairebé en exclusiva a la recollida i al tractament de cadàvers i deixalles animals i a comercialitzar-ne part dels productes resultants (greixos i farines) per a usos alimentaris i cosmètics, entre altres. GREFACSA té a Tèrmens (la Noguera) l'única planta de Catalunya autoritzada per tractar residus de categoria 1, entre els quals es troben les vísceres, on potencialment es reproduïx el prió de l'encefalopatia espongiforme bovina (EEB). Aquesta planta es troba en un entorn agrícola, a poc més d'un quilòmetre del riu Segre i del nucli urbà de Vallfogona de Balaguer.

La planta de Tèrmens acumulava diverses denúncies per pudors, abocaments i molèsties als veïns. A principi de 2002, GREFACSA va iniciar els tràmits davant l'Ajuntament de Tèrmens per ampliar l'activitat. Arran de la publicació al DOGC d'aquest projecte a final d'any, la Plataforma Antiincineradora de Grefacsa va mobilitzar els veïns i va aconseguir prop de 1.300 al·legacions al projecte, en el temps rècord d'un sol dia. Segons la plataforma, l'ampliació implicava la possibilitat d'incinerar els greixos animals per generar energia. Davant d'això, l'Ajuntament va convocar una reunió informativa i, vista l'oposició ferma, va decidir no autoritzar el projecte però sí legalitzar les instal·lacions existents.

Poc després, se sabia que ja s'havia executat la major part del projecte, incloses les instal·lacions d'incineració. La Plataforma va interposar una denúncia administrativa davant el Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH). Aquest va fer una inspecció a les instal·lacions durant la qual va confirmar l'execució del 80% del projecte i va obrir un expedient sancionador a l'empresa. L'empresa només obtindria la llicència ambiental si es complien determinades condicions, però autoritzava la crema de greixos. La plataforma va interposar un recurs administratiu davant el DMAH en contra de la resolució, que li va ser denegat, i per això va interposar un recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC). Aquestes accions judicials van ser possibles gràcies a donatius de veïns, obtinguts en diverses campanyes. Posteriorment, l'Ajuntament de Vallfogona de Balaguer, que s'havia mantingut al marge fins al moment, es va adherir al recurs, però de manera independent a la plataforma.

La Plataforma va demanar a l'Agència de Residus de Catalunya (ARC) els fulls de seguiment d'entrades i sortides de l'empresa. De la informació emesa per l'ARC es desprenien resultats sorprenents, com que el volum total d'entrades era inferior al de sortides (cosa inexplicable en

una planta de tractament de residus), que a la planta es tractaven residus com ara fustes, envasos i altres, i que part dels productes resultants es continuaven enviant a empreses productores de pinsos i cosmètics. L'ARC va al·legar errors en la informació aportada, però la Plataforma, en diverses reunions amb tècnics i responsables de l'ARC, no va aconseguir informació aclaridora. Mentrestant, es va lliurar una batalla de cartes als diaris i intervencions a diferents mitjans de comunicació, com a conseqüència de la qual, GREFACSA i el DMAH van interposar dues denúncies per injúries a membres de la Plataforma, que no van tenir conseqüències legals però sí un fort impacte intimidatori en aquestes persones i en les seves famílies.

El TSJC va desestimar l'informe pericial presentat per la Plataforma i el novembre de 2008 va resoldre a favor de GREFACSA. Amb els anys, la potència de la Plataforma s'havia anat desgastant i no hi va haver recursos per impugnar la sentència.

[HERNAN COLLADO]

Quina informació es pot demanar?

Es pot sol·licitar qualsevol informació que versï sobre les qüestions següents:

- l'estat de l'aire i l'atmosfera, l'aigua, el sòl, la terra, els paisatges i espais naturals, les zones humides i les zones marines incloses, la diversitat biològica i els organismes modificats genèticament;
- els factors que afecten o puguin afectar el medi ambient, com ara l'energia, el soroll, les radiacions o els residus, inclosos els residus radioactius, les emissions, els abocaments i d'altres descàrregues en el medi ambient;
- les mesures administratives relacionades amb el medi ambient en forma de polítiques, normes, plans, programes i acords en matèria de medi ambient;
- els informes sobre l'execució de la legislació ambiental;
- les anàlisis de la relació cost-benefici i altres anàlisis i supòsits de caràcter econòmic utilitzats en la presa de decisions relatives a les mesures;
- l'estat de la salut i la seguretat de les persones: la contaminació de la cadena alimentària, les condicions de vida humana, els béns del patrimoni històric, cultural i artístic i les construccions, quan es vegin o es puguin veure afectats per l'estat del medi ambient.

Té preu aquesta informació?

Les autoritats públiques han d'elaborar, publicar i posar a disposició de les persones sol·licitants d'informació ambiental la llista de les taxes i els preus públics i privats que siguin d'aplicació a les sol·licituds, i també els supòsits en què no escau pagament.

Ara bé, en principi seran gratuïts: a) l'accés a qualsevol llista o registre públic creat i mantingut per l'Administració pública; b) els registres o les llistes amb indicacions sobre on trobar la informació; i c) l'examen *in situ* de la informació sol·licitada.

Procediment per sol·licitar la informació

Per tal de demanar la informació ambiental cal adreçar-se a l'autoritat pública competent a fi de resoldre les sol·licituds, de mane-

ra escrita manual o electrònica. > (Figura 4) El sol·licitant podrà demanar la informació en el format que desitgi, sempre que ho justifiqui degudament i que així el posseeixi l'Administració pública. Els formats més freqüents són en paper escrit o enregistrats de forma visual, sonora o electrònica.

Aquesta sol·licitud s'ha de redactar de manera concreta, precisa i clara. > (Annex A4) L'autoritat pública competent facilitarà la informació ambiental sol·licitada o comunicarà a la persona sol·licitant els motius de la negativa a facilitar-la, tenint en compte el calendari especificat per la persona sol·licitant, segons els terminis establerts.

En el cas que l'autoritat no posseeixi la informació requerida, remetrà la sol·licitud a qui la posseeixi i en donarà compte a la persona sol·licitant, o simplement comunicarà a la persona sol·licitant l'autoritat a què s'ha d'adreçar.

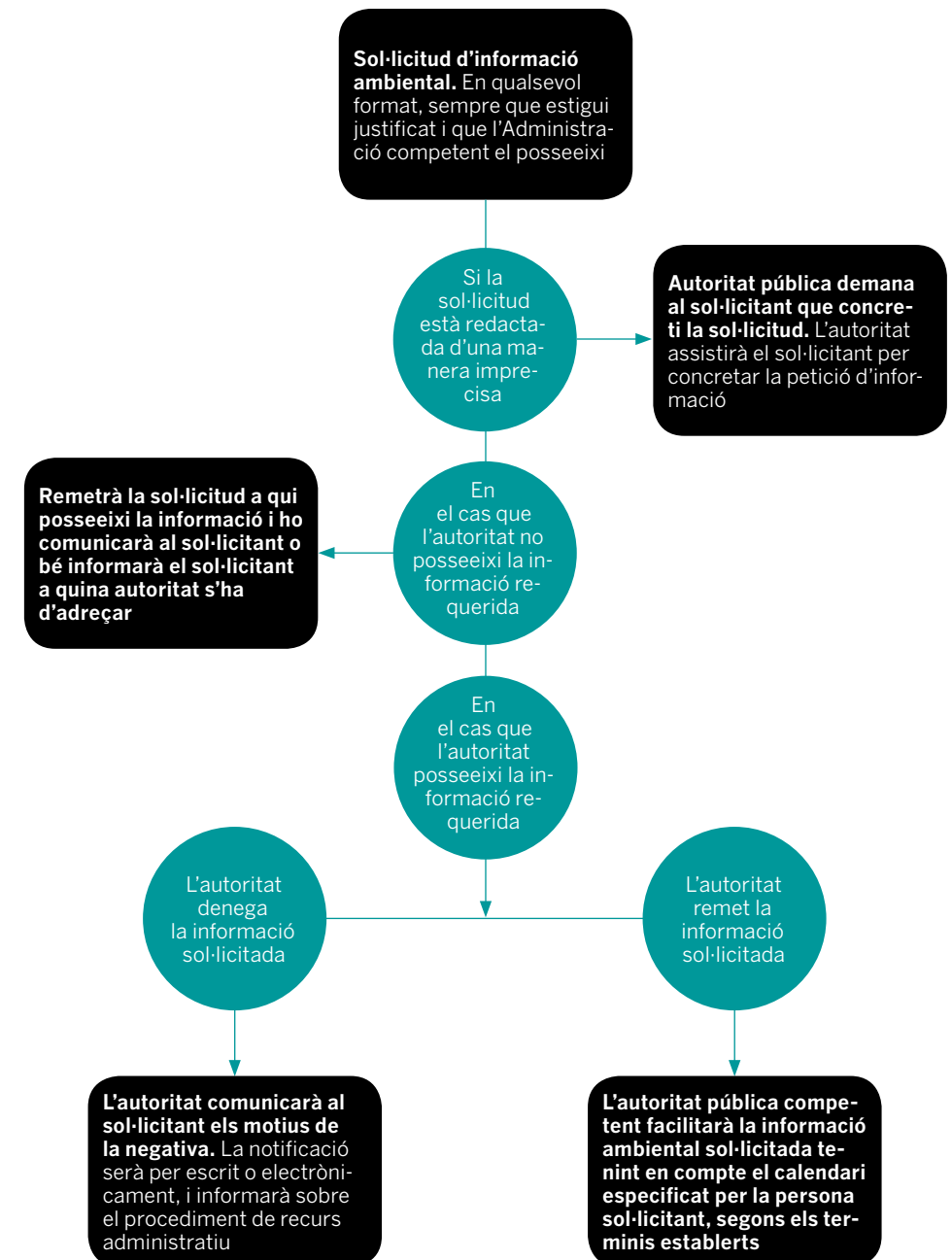
Si l'autoritat pública comunica una negativa, la notificació serà per escrit o electrònicament, i informarà sobre el procediment de recurs administratiu.⁽⁶⁾

Quant als terminis, amb caràcter general seran d'un mes des de la rebuda de la sol·licitud en el registre de l'autoritat pública competent per resoldre-la. Aquest termini s'amplia a dos mesos quan el volum i la complexitat de la informació siguin tals que resulti impossible complir el termini abans indicat. Si es concedeix una ampliació del termini, s'haurà d'informar la persona sol·licitant, en el termini màxim d'un mes, tot justificant les raons que han motivat l'ampliació.

Quines són les obligacions de les administracions públiques?

- Informar el públic de manera adequada sobre els seus drets d'accés a la informació ambiental.
- Facilitar informació per a l'exercici correcte dels drets, i consell i assessorament de la manera com resulti possible.
- Elaborar llistes d'autoritats públiques en consideració a la informació ambiental que tenen en poder seu, les quals es faran públicament accessibles.
- Garantir que el seu personal assisteixi el públic en l'accés a la informació ambiental, i que la seva tramitació sigui àgil.
- Fomentar l'ús de tecnologies de la informació i de les telecomunicacions per facilitar l'accés a la informació.

Figura 4 Procediment per sol·licitar informació ambiental i territorial

Què passa si ens deneguen la informació?

La informació ambiental que demanem únicament se'ns podrà denegar quan es presenti un dels supòsits següents:

- la informació sol·licitada a l'autoritat pública no es troba en les seves mans o en les d'una altra entitat en nom seu;
- la sol·licitud és manifestament desenraonada, o es formula de manera excessivament general, i no ha estat possible concretar-la;
- la sol·licitud es refereix a material en curs d'elaboració o a documents o dades inconclusos, o a comunicacions internes.

En tots aquests supòsits, l'Administració pública haurà de justificar les causes d'aquesta denegació. Si el motiu és que el material es troba en fase d'elaboració, l'Administració haurà de comunicar a la persona sol·licitant el temps previst per acabar-ne l'elaboració i posterior publicació.

En cas que a una persona se li negui l'accés a la informació ambiental d'una manera no justificada, la persona sol·licitant podrà interposar un *recurs administratiu*,⁽⁶⁾ i finalitzada la via administrativa, podrà interposar un *recurs contenciós administratiu*.⁽⁶⁾

En qualsevol cas, atès que el principi general que estableix el Conveni d'Aarhus és l'accés a la informació ambiental, les denegacions d'aquest accés s'han de justificar expressament i les excepcions només poden aplicar-se sospesant, en cada cas, l'interès per al públic de la divulgació de la informació sol·licitada.

Normalment, la resposta a la demanda d'informació ha d'arribar en un període inferior a un mes, llevat que la complexitat de la informació sol·licitada requereixi un termini més gran, que mai podria excedir els dos mesos. En cas que l'autoritat pública no respongui en un mes, s'entén que finalitza la via administrativa. Això significa que la persona podria formular un recurs contenciós administratiu, que serà tramitat pel procediment abreujat, a iniciar mitjançant interposició de demanda.

En cas que qui no respongui sigui una persona física o jurídica, es podrà interposar una reclamació directament davant l'Administració pública que exerceix autoritat sobre la persona física o jurídica. Aquesta reclamació s'ha de resoldre en menys de tres mesos (si l'Administració competent és l'Administració General de l'Estat), i la *resolució*⁽⁶⁾ esgota la via administrativa i

és directament executiva. Si l'Administració competent és una Comunitat Autònoma, el termini ha de ser resolt per cada comunitat (tres mesos per defecte). En el cas que la resolució no satisfaci la persona reclamant, es podrà recórrer a la via contenciosa administrativa en el termini dels dos o sis mesos següents, en funció de si la reclamació havia obtingut una resposta expressa o no. En cas que la resolució de la reclamació sigui que la persona ha de respondre, aquesta serà requerida que ho compleixi i, si no ho fa, haurà de pagar una multa coercitiva (6.000 € per dia d'incompliment).

Atès que el principi general que estableix el Conveni d'Aarhus és l'accés a la informació ambiental, les denegacions d'aquest accés s'han de justificar expressament.

**Participar en
els procediments
administratius**

4

La Constitució espanyola (art. 105 a.) estableix el dret d'audiència pública de la ciutadania en l'activitat de l'Administració. Aquest dret també està reconegut en el Conveni d'Aarhus i en la Llei 27/2006, d'informació i participació pública, i en la legislació sectorial relativa al medi ambient, el territori i l'urbanisme. A partir d'aquí, s'han establert mecanismes per tal que, fins i tot abans que comenci, qualsevol procediment administratiu (normes, plans i programes, o projectes) hagi de superar un tràmit de consulta amb la ciutadania.

La Llei 27/2006 estableix que les administracions han de vetllar que, a l'hora d'elaborar *normes i reglaments*,⁽⁶⁾ i *plans i programes*⁽⁶⁾ amb incidència ambiental, es duguin a terme les accions següents:

- que s'informi la ciutadania, amb avisos públics, sobre les propostes que estigui a punt de debatre's. Aquesta informació ha de detallar els drets a participar que gaudeix la ciutadania i la població interessada;
- que el públic tingui dret a expressar observacions i opinions quan encara estigui obertes totes les possibilitats, abans que s'adopti cap decisió;
- que es tinguin en compte els resultats dels processos de participació pública que s'hagin endegat;
- que s'informi el públic de les decisions adoptades i dels motius per a la presa de la decisió en concret, així com una explicació sobre com s'ha tingut en compte la participació en la decisió adoptada. Aquest capítol recull els instruments per participar en els tràmits legals impulsats des de l'Administració.

El Conveni d'Aarhus garanteix l'exercici efectiu del dret a participar, i en cas que una Administració no permeti la participació d'una part, aquesta part pot iniciar un recurs administratiu, o fins i tot un recurs contenciós administratiu. > (capítol 6)

Públic i públic interessat

Quan es tracta d'obrir un procediment administratiu a la participació pública, el Conveni d'Aarhus i la legislació que en depèn distingeixen entre *públic*⁽⁶⁾ i *públic interessat*.⁽⁶⁾ El públic en general es correspon amb el conjunt de la ciutadania i de les associacions, i el públic interessat es correspon amb aquelles entitats sense ànim de lucre que es dediquen a la protecció i defensa del medi ambient, i que compleixin uns requisits mínims (vegeu el glossari per a més detalls sobre aquests requisits).

L'administració pot ampliar el ventall d'entitats i persones que puguin formar part del públic interessat, segons el cas que es tracti. Això sí, ho ha de fer amb l'antelació suficient que permeti la participació d'aquests agents en els processos participatius que escaiguin. El públic interessat té alguns privilegis respecte al públic, en el sentit que són informats i convocats a alguns mecanismes participatius de forma preferent.

Registre de participació ciutadana al País Valencià

La Llei 11/2008 de participació ciutadana del País Valencià va establir el Registre de Participació Ciutadana com un instrument per tenir constància de les entitats ciutadanes i dels ciutadans que desitgen rebre informació sobre matèries específiques de la competència de l'Administració autonòmica valenciana i prendre part activa en els instruments de participació ciutadana impulsats per l'Administració.

Per inscriure's en el Registre de Participació Ciutadana, cal presentar la sol·licitud d'inscripció a la Conselleria d'Immigració i Ciutadania, departament competent en matèria de participació ciutadana al País Valencià. La sol·licitud ha d'indicar l'àmbit territorial en què es desitja participar, les polítiques sectorials en què es té interès de participar i el mitjà preferent a l'efecte de notificació.

Els inscrits en el Registre de Participació Ciutadana podran participar en els assumptes públics de la Generalitat Valenciana per mitjà dels instruments de participació establerts en la llei, sense perjudici d'altres participants legalment admesos. És motiu de baixa la falta de participació, durant dos anys consecutius, en els actes o activitats per als quals s'hagi estat triat.

Malgrat que la Llei de participació ciutadana i el reglament que la desenvolupa (Decret 76/2009) són posteriors a les lleis sectorials que incideixen en el territori, el registre de participació ciutadana pot ser útil per identificar de forma centralitzada les entitats interessades a participar, i així esdevenir un revulsiu per incrementar la participació ciutadana en temes de territori.

Participació obligatòria o opcional?

Hi ha processos de participació que els marquen les lleis i els reglaments (són obligatoris), i d'altres que són opcionals, i depèn de la sensibilitat de cada govern que s'impulsin o no. Per exemple, una enquesta

porta per porta a tots els ciutadans d'un municipi amb relació al pla urbanístic és facultativa (depèn de la sensibilitat de l'Ajuntament en qüestió per conèixer l'opinió de la ciutadania). En canvi, el període d'informació pública d'aquest mateix pla és obligatòria.

La legislació sectorial també obliga les administracions a tenir en compte la ciutadania i, si més no, a respectar el període d'informació pública. Per exemple, el Conveni Europeu del Paisatge, signat a Florència l'any 2000, fixa un mandat per a tots els signants per tal que s'estableixin procediments per a la participació del públic general en les polítiques paisatgístiques. En concret, cal destacar el cas de l'elaboració dels *catàlegs de paisatge*⁽⁶⁾ de Catalunya que, malgrat que la Llei 8/2005 de Paisatge no especifica quin tipus de participació s'ha d'impulsar, van gaudir d'un procés de consulta ciutadana prou complet.

També destaca la incorporació de la participació pública en l'ordenació del paisatge que preveu la Llei 4/2004 d'Ordenació del Territori i Protecció del Paisatge del País Valencià, i el reglament que la desenvolupa en matèria de paisatge (Decret 120/2006). Aquesta normativa preveu la redacció d'unes guies de participació pública que hauran de definir la metodologia de consulta pública en matèria de paisatge, així com la creació de les Juntes de Participació de Territori i Paisatge, que constituïran una via directa d'intervenció per a les associacions vinculades al territori o el paisatge.

Un altre exemple és el de la participació en els plans de gestió de conca que estableix la Directiva Marc de l'Aigua (Directiva 2000/60/CE), una norma que també preveu que la ciutadania pugui participar en l'elaboració d'aquests plans, si bé deixa un marge prou ampli sobre com s'ha d'executar aquesta participació.

També es preveuen processos de participació ciutadana per a la declaració i ordenació d'espais naturals protegits, segons la Llei 42/2007, del patrimoni natural i la biodiversitat. Així, el procediment d'elaboració dels plans d'ordenació i gestió dels espais protegits inclourà tràmits d'audiència als interessats, informació pública i consulta dels interessos socials i institucionals. Els espais protegits també compten amb òrgans col·legiats > (capítol 5) molt diversos, que procuren incorporar els punts de vista de la població local i de les entitats en el dia a dia dels espais protegits.

Hi ha procediments de participació facultatius, però, que poden tenir una gran incidència sobre el territori. El paradigma d'aquests pro-

Cada vegada és més freqüent que l'Administració obri períodes de consulta durant l'elaboració de normes o instruments, en molts casos, pel fet d'estar-hi obligada. Els exemples més habituals han estat els processos vinculats a la redacció del planejament urbanístic, o en l'elaboració de lleis i estratègies.

cessos són les agendes 21 locals, que consisteixen en plans estratègics (no vinculants) per la sostenibilitat. Les agendes 21 s'han dotat, tradicionalment, d'instruments participatius per al seu desenvolupament, i a vegades l'empenta participativa en aquests instruments s'ha contagiada a altres àmbits de l'Administració, com l'elaboració del planejament urbanístic.

Els períodes d'informació pública

En la majoria de normes, plans, programes i projectes promoguts per l'Administració pública, hi ha un període de temps anomenat d'*informació pública*,⁽⁶⁾ que pot oscil·lar entre poques setmanes i diversos mesos, en el qual es posa a disposició de qualsevol persona o institució interessada una versió del document que s'està tramitant. Durant aquest període, es poden presentar per escrit comentaris i propostes perquè siguin tingudes en consideració. Aquestes propostes prenen el nom d'*al·legacions*.⁽⁶⁾ La Llei 27/2006 estableix uns períodes d'informació pública mínims de trenta dies, però la durada mínima varia segons la llei que s'apliqui i segons cada territori. Naturalment, el període d'informació pot ser més llarg, en cas que hi hagi voluntat política o pressió ciutadana suficient.

El Conveni d'Aarhus preveu que, quan es comenci un procés de presa de decisions respecte al medi ambient, l'Administració en qüestió informi el *públic interessat*⁽⁶⁾ de manera eficaç i en el moment oportú, al començament del procés, quan totes les opcions i solucions encara són possibles i quan el públic pot exercir una influència real. En molts casos, però, aquest procediment té lloc en la fase final del procés, quan ja no es pot incidir sobre els resultats, la qual cosa no estimula la participació.

Els períodes d'informació pública representen una de les vies de participació formal més utilitzades per les institucions interessades o per la ciutadania en general per incidir en el procés de planificació territorial i urbanística, ja que la seva aplicació és preceptiva per a l'aprovació de nombrosos projectes, plans i programes. A l'hora d'aprovar una llei també s'obren períodes on se sotmet a informació pública l'avantprojecte de llei. Aquest cas pot ésser d'especial interès per a les lleis d'incidència territorial o paisatgística.

Tot i que aquests procediments siguin obligatoris, l'Administració no sempre fa prou publicitat dels períodes d'informació pública, de manera que cal estar a l'aguait de la seua posada en marxa, a fi de tenir temps per preparar al·legacions. Encara que hi hagi excepcions, la documentació que l'Administració fa disponible sol estar ela-

borada en un llenguatge excessivament tècnic i difícil de comprendre per la ciutadania, de manera que pot ser adequat assessorar-se per algun professional.

Aquesta informació ha d'incloure, entre altres, una descripció de l'activitat proposada, l'autoritat pública encarregada de prendre la decisió i el procediment previst, és a dir, la data d'inici del procés, les possibilitats que s'ofereixen al públic de participar-hi, o on cal dirigir-se per obtenir més informació. És necessari establir períodes de temps suficients per informar el públic, i també s'ha de facilitar a aquelles persones que ho demanin informació sobre l'emplaçament de l'activitat i les seves característiques tècniques, una descripció dels efectes importants sobre el medi ambient, una descripció de les mesures correctores previstes, un resum no tècnic dels temes anteriors i una sinopsi de les principals alternatives estudiades pel sol·licitant de l'autorització.

L'omissió del tràmit d'informació pública pot comportar que la decisió presa es consideri nul·la i que s'hagi de tornar al moment en què hagués hagut de tenir lloc el tràmit d'informació pública. Per reivindicar l'omissió del tràmit d'informació pública n'hi ha prou amb un *recurs administratiu*.^(g) > (capítol 6)

Les al·legacions

El procediment d'al·legacions permet realitzar exposicions escrites en les quals s'argumenten una sèrie de raons en relació amb el pla, programa o projecte que està en fase d'informació pública. Els motius que s'exposen en les al·legacions han de servir de fonament per qüestionar determinades actuacions de l'Administració durant el termini d'informació pública.

En cas que tingueu intenció de presentar al·legacions a un pla, us convé tenir assessorament jurídic a fi de redactar les al·legacions de la manera més efectiva, i que no continguin defectes de forma que puguin invalidar-les.

D'altra banda, podeu acompanyar l'al·legació > (Annex A4) de documentació complementària, que reforci el vostre posicionament. Poden ser estudis i informes d'experts, els quals poden tenir un cost econòmic elevat, segons el cas.

Us pot interessar coordinar-vos amb altres entitats i persones a l'hora de presentar al·legacions davant de procediments, i doncs guanyar força.

Tant la durada real dels períodes d'informació pública com la facilitat d'accés a la informació vinculada als procediments administratius son indicatives de la receptivitat i sensibilitat democràtica de l'Administració corresponent.

La participació en la redacció de normes

El procediment d'elaboració de les lleis i els reglaments està regulat de forma molt estricta. Cal distingir entre el procés legislatiu parlamentari i el que té lloc fora de les cambres legislatives. Totes les lleis han de passar pel Parlament, mentre que els decrets, que són disposicions d'un rang inferior a les lleis i que vénen a desenvolupar-les reglamentàriament, són competència o bé del govern estatal o bé dels governs autonòmics. Les Administracions locals també poden dictar reglaments o ordenances.

Pel que fa als processos parlamentaris, la participació ciutadana es limita a la iniciativa legislativa popular, > (capítol 5) i a la possible compareixença en les comissions que s'encarreguen de redactar i discutir les lleis, sempre a petició dels grups parlamentaris. Tanmateix, moltes entitats exerceixen tasques de *lobby*^(g) per fer arribar les seves demandes als diversos grups parlamentaris.

En cas que estigui proposada pel govern i encara no hagi passat pel Parlament, la norma pren el nom d'avantprojecte i en la seva elaboració poden tenir lloc procediments participatius no reglats (jornades de debat, consultes ciutadanes, etc.). Un cop aprovat l'avantprojecte pel govern, i abans d'entrar al Parlament, és obligatori un procediment d'informació pública. La resta de normes que no passen per les cambres parlamentàries (reglaments i ordenances) també han de sotmetre's a un procediment d'informació pública.

La participació en l'elaboració de plans i programes

La legislació d'*Avaluació Ambiental Estratègica*,^(g) que emana de la *Directiva 2001/42/CE*, incorpora la necessitat de consultar les persones afectades pels plans i programes. A escala estatal, és regulada per la *Llei 9/2006*. Abans de l'entrada en vigor d'aquesta legislació, l'única avaluació ambiental que es feia era la dels projectes, que es regulava segons la legislació d'*Avaluació d'Impacte Ambiental*^(g) (AIA), emmarcada en la *Directiva 85/337/CE*. Aviat es va comprovar que l'AIA podia resultar insuficient per si sola ja que sovint les decisions que afecten el territori han estat adoptades en el marc de plans i programes que han precedit aquests projectes.

A Catalunya, segons la *Llei 6/2009, d'avaluació ambiental de plans i programes*, l'obertura del tràmit de consultes s'ha de notificar individualment a les administracions públiques afectades i al públic prèviament identificat com a interessat. Cal publicar-ho al DOGC, en un diari de gran tiratge a Catalunya i en un d'àmbit local en funció de l'àmbit al

qual faci referència el pla o programa. També especifica que tots els documents que se sotmeten a informació pública han d'estar disponibles en els mitjans telemàtics de l'òrgan corresponent.

A les Illes Balears, la Llei 11/2006, d'avaluacions d'impacte ambiental i avaluacions ambientals estratègiques a les Illes Balears, determina que la informació es publicarà al BOIB i, almenys, en un dels diaris de més tiratge de l'illa on es realitzi l'actuació, a més de la pàgina web de l'òrgan corresponent. El País Valencià no ha desenvolupat encara una llei d'avaluació ambiental estratègica, de manera que es regeix segons la normativa estatal.

L'aplicació d'aquesta legislació d'avaluació ambiental ha significat un notable progrés en la participació en l'elaboració dels plans i programes amb incidència sobre el territori, ja que bona part de la legislació d'ordenació territorial i urbanística no incorporava la participació més enllà dels períodes de consulta i informació pública. Arran d'aquest marc legal, un dels àmbits de l'ordenació del territori on la ciutadania pot incidir més és en l'urbanisme, tal com s'explica a continuació.

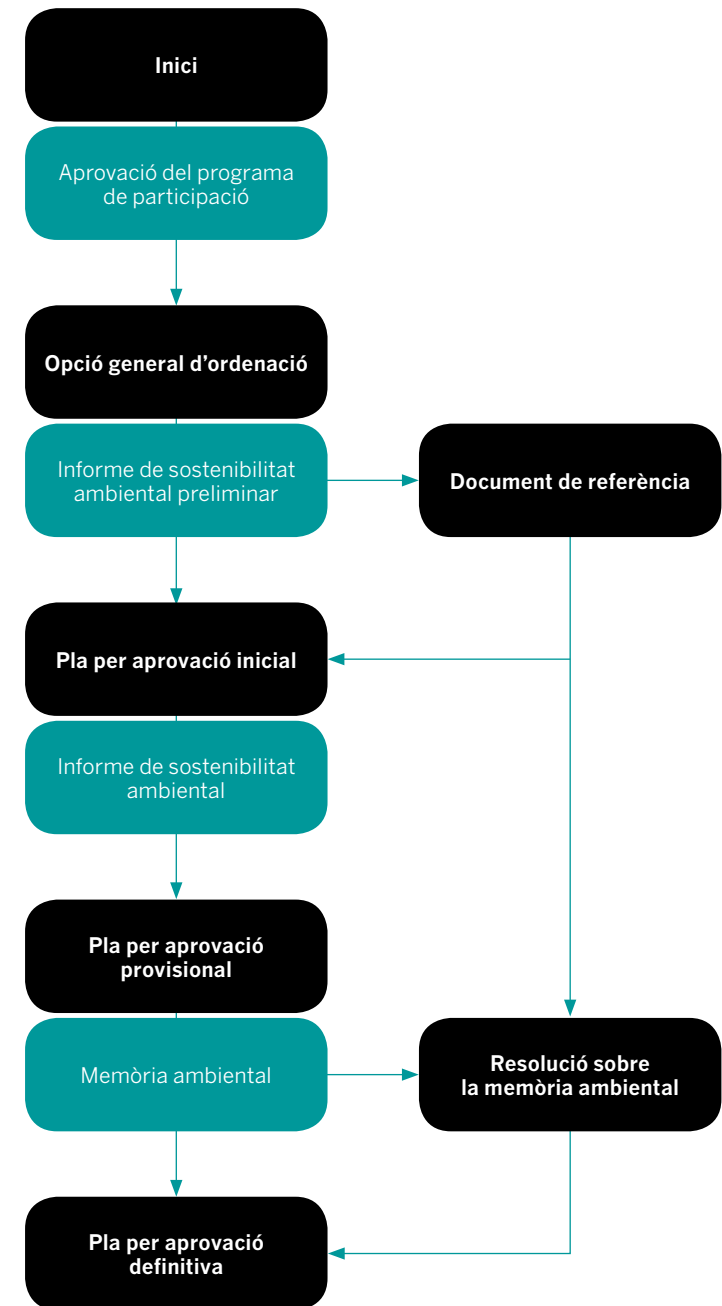
La participació en l'urbanisme

Per al bon desenvolupament d'un *instrument d'ordenació urbanística municipal*⁽⁶⁾ és desitjable la implicació d'una part important de la ciutadania i dels agents econòmics i socials del municipi, per tal de detectar i prioritzar les inquietuds i expectatives més destacables de la ciutadania i la societat civil en relació amb el nou planejament municipal. És per això que molts municipis que revisen el planejament urbanístic general han incorporat plans de participació ciutadana en la seva tramitació.

La legislació urbanística de cada Comunitat Autònoma (DL 1/2005 i Decret 305/2006 a Catalunya; Reial Decret 1346/1976 i Reial Decret 2159/1978 a les Illes Balears, que encara es regula per la Llei del sòl de l'Estat; i Llei 4/2004, Llei 16/2005 i Decret 67/2006 al País Valencià) regula la participació ciutadana en l'elaboració i tramitació del planejament urbanístic, de manera que, almenys sobre el paper, es garanteixin els drets d'iniciativa, d'informació i de participació de la ciutadania en els processos urbanístics. Per a algunes d'aquestes normes s'estableix l'obligatorietat d'aprovar i publicar un programa o pla de participació pública o ciutadana en qualsevol revisió del pla urbanístic general (al País Valencià, es correspon amb el programa de participació de l'estudi de paisatge preceptiu en tot pla general). Aquest programa de participació ciutadana ha de recollir les mesures i actuacions previstes per facili-

Amb la participació, es preveu que la població reflexioni sobre el seu municipi, es generi un sentiment de pertinença, millori l'interès pels afers públics i es corresponsabilitzi amb el govern municipal.

Figura 5 Tramitació d'un pla urbanístic general segons la Llei 9/2006

tar la divulgació i comprensió dels objectius i del contingut dels treballs, la formulació d'al·legacions, suggeriments o propostes alternatives, i es refereix a les accions que tenen lloc abans, durant i després del procés d'informació pública. Així, aquest programa pot preveure que es generi un debat social sobre el model urbà que es vol per al municipi.

L'elaboració dels plans urbanístics també implica una avaluació ambiental de l'efecte que aquest planejament pot tenir en l'entorn, que és regulada per la directiva 2001/42/CE, sobre avaluació ambiental de plans i programes i per les lleis estatal i autonòmiques que la desenvolupen. Aquest procediment d'avaluació ambiental també ha d'anar acompanyat d'un procés de participació ciutadana, que pot ser el mateix que el del susdit planejament urbanístic. Així, per exemple, abans de l'aprovació inicial del pla, cal elaborar una anàlisi d'alternatives, que ha d'anar acompanyada d'un *informe de sostenibilitat ambiental*⁽⁸⁾ preliminar, que serà adreçat a l'òrgan ambiental, que en farà un document de referència. Aquest document de referència ha d'indicar les administracions públiques afectades i el públic interessat, els quals hauran de ser objecte de consultes específiques. En aquest procediment, la ciutadania i la societat civil poden presentar al·legacions.

Un cop superada l'aprovació inicial, i abans de l'aprovació provisional, cal elaborar una *memòria ambiental*,⁽⁸⁾ que també s'adreçarà a l'òrgan ambiental, el qual la sotmetrà a informació pública.

El moment clau de la participació en l'urbanisme és el de l'aprovació inicial del pla. En aquest moment s'obre un període d'informació pública del pla i de l'informe de sostenibilitat ambiental vinculat. Durant aquest període, que té una durada variable, es poden presentar al·legacions.

Cas 3 Impacte ambiental de l'Autovia A3 València-Madrid sobre els paratges de Las Hoces del Cabriel i Los Cuchillos

L'any 1992 el Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme (MOPU) va sotmetre a informació pública l'Estudi d'Impacte Ambiental (EIA) del projecte de l'autovia A3 València-Madrid, tram entre Minglanilla (Conca) - Venta del Moro (València).

L'estudi proposava tres alternatives per creuar les gorges del riu Cabriol, entre el País Valencià i Castella-La Manxa. L'informe del Ministeri reconeixia un impacte ambiental moderat per a les tres opcions, però que no obstant era acceptable ateses la importància que l'obra tenia per consolidar la connexió entre València i Madrid i les mesures correctores que proposava el mateix informe.

Tanmateix, l'associació Acció Ecologista-Agró es va personar en el procediment manifestant la seva disconformitat amb l'EIA, presentant al·legacions en les quals evidenciava que cap de les alternatives proposades era respectuosa amb el medi natural, que incomplia la Directiva Europea sobre impacte ambiental i la llei espanyola en la matèria i que, si s'executava l'obra per qualsevol de les alternatives, es produiria un impacte sever i irreversible sobre un paratge natural de gran extensió –més de 80.000 ha– lliures d'infraestructures. Aquest paratge acollia formacions geològiques espectaculars, una de les millors reserves fluvials de l'Estat espanyol (el riu Cabriol), i una gran riquesa natural i un paisatge amb importants vestigis arqueològics i paleontològics. L'autovia trencaria l'aïllament d'aquest paratge, una característica que precisament havia estat la causa de la seva conservació.

En les seves al·legacions Acció Ecologista-Agró proposava una quarta alternativa: un traçat aprofitant una franja d'infraestructures ja existents com la Nacional 3, pedreres i el pantà de Contreras. La proposta de l'organització ecologista va comptar amb el suport del Col·legi d'Enginyers de València: l'impacte d'aquest traçat era mínim, es produïa en una zona molt afectada per l'acció humana i s'allunyava dels ecosistemes valuosos i doncs els preservava.

El Ministeri va rebutjar les al·legacions ecologistes i arrossegà Acció Ecologista-Agró a un procés judicial contenciós administratiu contra el MOPU davant l'Audiència Nacional. Les obres es van paraitzar i els tècnics del Ministeri van ser qüestionats seriosament i amb èxit pels informes pericials presentats per l'organització ecologista.

El procés judicial va anar acompanyat d'una àmplia campanya impulsada per multitud de grups ecologistes que es van constituir en una

coordinadora des d'on es van dirigir moltes accions de sensibilització cap als ciutadans, la qual cosa donà com a resultat un suport considerable de l'opinió pública. Això va contribuir perquè, el 1995, el Govern de Castella-La Manxa, sensible a les propostes ecologistes, protegís la seva zona geogràfica declarant-la Reserva Natural, la qual cosa impedia al Ministeri continuar amb els seus plans, i posava punt i final al contenciós judicial que mantenien els ecologistes contra el Ministeri sense necessitat que els tribunals dictessin sentència.

El 2005 la zona valenciana va ser declarada Parc Natural amb el nom de Las Hoces del Cabriel. Prèviament s'havia declarat zona ZEPA i s'havia integrat en la xarxa Natura 2000. Avui és una destinació típica del turisme rural i els valors naturals han contribuït a la millora econòmica de les poblacions properes. L'A3 està acabada i en servei, però pel traçat que va proposar Acció Ecologista Agró.

[JOAN A. LLINARES]

Cas 4 La modificació de planejament del Sector Llevant-Façana Marítima de Palma

El Sector Llevant-Façana Marítima constitueix un entorn privilegiat únic, escàs i irrepetible a la ciutat de Palma. Per la seva situació de confrontació entre la ciutat i el mar resulta d'un valor excepcional com a espai de relació amb el Mediterrani, i esdevé rellevant per la seva posició de centralitat respecte al teixit urbà, de fàcil accés i amb un potencial d'esdevenir un condensador d'activitats urbanes i cíviques en un lloc privilegiat.

L'ordenació vigent per a aquest àmbit de la ciutat (que pren el nom del seu autor, "Pla Busquets", aprovat l'any 2003 i modificat el 2006) preveia l'execució d'una façana construïda amb edificis de fins a set plantes d'alçada, i la conversió de l'actual Via Litoral en un bulevard. Això implicava la demolició de l'emblemàtic edifici d'oficines de GESA, que presideix aquesta part de la badia.

L'any 2006, a petició del Col·legi d'Arquitectes, es va instar a la catalogació de l'edifici de GESA per a la seva protecció i conservació; i el Consell de Mallorca va iniciar-ne els tràmits, la qual cosa va comportar la suspensió de llicències en l'àmbit afectat, fins que al febrer de 2007 l'edifici es va declarar bé catalogat, i doncs es va impossibilitar el desenvolupament de l'ordenació prevista pel Pla Busquets.

L'Ajuntament, aprofitant la voluntat dels ciutadans de recuperar aquesta zona com a espai lliure, es va plantejar crear a la Façana Marítima una gran zona lliure que inclouria l'edifici catalogat de GESA, i alliberar aquest àmbit d'aprofitaments privats. Amb aquests objectius, es va plantejar la modificació del planejament urbanístic en aquest sector, que es va tramitar davant la Conselleria de Medi Ambient, d'acord amb la legislació ambiental (Llei 11/2006). Durant la fase de consultes va haver-hi un total de 68 suggeriments de part de diversos col·lectius.

La Modificació es va aprovar inicialment al juliol de 2008, i es va sotmetre a informació pública durant un període de 60 dies, i en paral·lel es van sol·licitar informes als diferents organismes i administracions amb competències afectades. La proposta de Modificació es va presentar públicament a la seu del Col·legi d'Arquitectes a Palma en una jornada oberta a tots els ciutadans; i es va difondre el projecte als diferents mitjans de comunicació, així com a la web de l'Ajuntament. També es van fer reunions amb els diferents veïnats, propietaris i agents afectats.

En el període d'informació pública es van presentar 256 alegacions, d'entitats ecologistes, de veïns, propietaris, del Col·legi d'Arquitectes i de grups polítics municipals. Paral·lelament, es va redactar la Memòria Ambiental.

De l'estimació parcial d'aquestes alegacions, i de la incorporació dels suggeriments i aspectes vinculants dels diferents informes emesos durant la tramitació, en va resultar un document sensiblement diferent de l'aprovat en un inici. Així, s'hi van rebaixar les alçàries màximes previstes dels edificis destinats a equipaments i s'hi van introduir mesures de sostenibilitat ambiental. Practicats aquests canvis, el document final de Modificació resultant va ser aprovat provisionalment pel Ple de l'Ajuntament el 10 de març de 2009. Després de passar per la Ponència Tècnica d'Urbanisme del Consell de Mallorca, la Modificació del Sector Llevant-Façana Marítima de Palma va ser aprovat amb prescripcions per la Comissió Insular d'Urbanisme, Ordenació del Territori i de Patrimoni Històric en sessió celebrada el 26 de juny de 2009.

[CAROLINA HORRACH]

**Dialogar amb
l'Administració
i aportar
propostes**

5

L'accés a la informació ambiental i territorial i la participació en els procediments administratius no són suficients per garantir que l'Administració escolti la veu del ciutadà. Hi ha una sèrie de mecanismes reglats a disposició de la ciutadania que faciliten que es pugui donar un diàleg entre l'Administració i la ciutadania, i que aquesta última pugui aportar les seves propostes.

Hi ha una sèrie de mecanismes reglats a disposició de la ciutadania que faciliten el diàleg entre l'Administració i la ciutadania, i que aquesta última pugui aportar les seves propostes.

Entre aquests mecanismes, n'hi ha alguns que permeten establir una interlocució entre les administracions públiques i la ciutadania (audiències públiques, òrgans col·legiats de participació pública, pressupostos participatius, consulta popular municipal), i possibiliten que la ciutadania pugui incidir, poc o molt, en les decisions que es prenen des de les administracions públiques. Aquest grup de mecanismes són impulsats des de les administracions i acostumen a estar ben formalitzats i a comptar amb recursos econòmics i tècnics suficients per al seu impuls.

D'altres, com la iniciativa ciutadana municipal i la iniciativa legislativa popular, permeten presentar propostes d'acords, actuacions o projectes de reglaments en matèries de competència municipal o legislativa. Pel fet que són impulsats per la mateixa ciutadania, poden gaudir de més suport social (bé que no sempre), tot i tenir alguna limitació pel que fa als recursos disponibles, i córrer el risc de no ser prou considerats per l'Administració.

Per últim, l'exercici del dret de petició permet proporcionar una informació o formular un suggeriment, una iniciativa, o expressar queixes o súpliques davant de les administracions i els ens locals.

Independentment de qui impulsi aquests mecanismes, el simple fet que siguin reglats hauria d'implicar una garantia de legitimitat, i també de recursos. En aquest sentit, algunes eines com la iniciativa legislativa popular poden rebre ajuts econòmics de les administracions públiques per tal de garantir-ne el bon funcionament.

En aquest capítol presentem una sèrie de fitxes per a cada un d'aquests mecanismes. En cada fitxa trobareu una breu explicació del mecanisme i la informació bàsica que cal saber per tal de dur-lo a la pràctica. També es recullen aspectes que cal tenir presents a l'hora d'utilitzar cada mecanisme.

Audiències públiques

L'audiència pública consisteix en una o més reunions entre l'Administració pública i la ciutadania en general, per tractar sobre algun tema relacionat amb les competències d'aquesta administració. Té lloc principalment en l'escala local, i molts municipis l'han regulat en les seves ordenances per tal d'afavorir la transparència de les decisions.

Les audiències són obertes a la participació de la ciutadania i les entitats, i durant el seu desenvolupament qualsevol persona hi pot intervenir i plantejar els seus comentaris i les seves esmenes, o sol·licitar aclariments. Aquest procediment possibilita la comunicació directa entre l'Administració i els actors socials amb relació a un tema que serà objecte d'una decisió institucional.

En alguns municipis és obligatori celebrar audiències públiques prèvies a determinades decisions de les autoritats. I en la majoria de municipis les autoritats estan obligades a justificar adequadament les raons per les quals accepten o desestimen les aportacions dels participants.

Moltes audiències públiques són de caràcter temàtic i responen a situacions concretes d'especial rellevància i d'interès ciutadà. Amb relació al territori, aquestes situacions poden ser projectes urbanístics, actuacions sobre el paisatge, etc.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

Les convoca l'Administració, tot i que es podem convocar des de la ciutadania a través d'una petició col·lectiva, que pot ser d'un percentatge determinat de la població del municipi. Cada municipi estableix el percentatge de població requerit per poder impulsar una petició d'audiència pública.

Escala territorial

A escala local és on s'ha instaurat més, tot i que també existeixen experiències en altres escales. En ciutats grans les audiències també poden tenir lloc en àmbits més reduïts, com ara barris o districtes.

Qui hi participa?

Qualsevol persona major d'edat, empadronada al municipi o Comunitat Autònoma.

La participació té lloc especialment a títol individual, si bé també és possible que hi participin associacions. La majoria d'audiències públiques són de lliure concurrència. En altres casos, les audiències només seran obertes a la població interessada.

Intensitat i abast temporal

L'audiència pública implica l'assistència a l'acte, i possiblement la necessitat que els participants preparin documentació. Són esdeveniments puntuals en el temps, si bé poden tenir una certa freqüència. La durada de cada audiència pública sol oscil·lar entre dues i quatre hores, i és convenient que tinguin lloc en horaris no laborals.

Incidència

Les opinions i propostes presentades en les audiències públiques no són vinculants, però sí que són orientatives per als governs. Les audiències ens permeten mantenir-nos informats de l'acció de govern, i a la vegada formular opinions i recomanacions.

Procediment

L'audiència pública és un instrument força utilitzat en l'àmbit de la gestió municipal, que contribueix a informar i a escoltar la veu de les persones interessades i afectades. És un procediment contemplat i regulat per les normes de participació pública de gran part de les institucions, des d'ajuntaments a governs autonòmics o parlaments.

El procediment per dur a terme una audiència pública és molt variable, i cada Administració en té un de propi. A continuació es presenten els principals passos que se segueixen. Cal que tingueu en compte que alguns reglaments interns estableixen les normes de procediment per a la celebració de les audiències.

Els ciutadans poden **sol·licitar audiència pública** presentant la sol·licitud al Registre General de l'Ajuntament, adreçada a l'alcalde, un plec amb el nombre de signatures necessari (nom i cognoms, DNI, signatura...), i una memòria explicativa sobre l'assumpte o temes a tractar, i les informacions que se sol·licita debatre.

En el termini d'un mes, l'alcalde ha de **convocar l'audiència**, després de l'acord previ de la Junta de Govern. Entre la convocatòria i la data de l'audiència hi haurà d'haver un termini mínim de quinze dies i màxim d'un mes. A partir d'aquí, l'Ajuntament ha de fer difusió de la convocatòria, indicant el lloc, la data i l'hora de la reunió i l'ordre del dia. Ho ha de fer a través dels mitjans de comunicació oficials i no oficials. També ha de fer difusió de la proposta a debat.

L'audiència és presidida per l'alcalde o regidor delegat, que ordena el torn d'intervencions, de manera que facilita al màxim la intervenció dels veïns assistents. Segons el tema a tractar, acudeixen a la sessió, a més, els directors de serveis i els responsables i funcionaris que designi el president, el qual també designa, entre aquests, un secretari de sessió. A la mesa de la sessió d'audiència pública s'integrarà un representant dels peticionaris.

Durant l'audiència primer hi intervenen les autoritats per presentar, defensar, justificar o explicar les propostes. Després hi intervenen els actors socials per sol·licitar aclariments, plantejar dubtes o realitzar suggeriments, i finalment hi intervenen de nou les autoritats per donar resposta a les qüestions suscitades.

Després de l'audiència, l'Ajuntament està obligat a fer difusió dels resultats.

Especificitats territorials

No hi ha especificitats territorials per a aquest instrument, atesa la seva variabilitat segons l'escala, però el reglament de participació ciutadana del País Valencià (Decret 76/2009) preveu que en la fase d'elaboració d'avantprojectes de llei o programes que defineixin polítiques sectorials del Consell, es podrà donar el tràmit d'audiència ciutadana amb caràcter previ a altres consultes que resulti convenient sol·licitar, i als informes i dictàmens que siguin legalment preceptius.

Tingueu en compte

Les audiències públiques poden tenir noms diversos segons els llocs on s'impulsa. També reben el nom d'Assemblees Generals Informatives, per exemple.

No confongueu l'audiència pública amb la possibilitat d'assistir a plens, que no permet la interacció entre els assistents i els representants polítics.

L'audiència pública no està orientada a generar debats entre actors socials o a facilitar el diàleg entre participants, tot i que poden estimular-se els debats socials abans i després que tingui lloc. Tampoc està pensada per prendre acords assemblearis i executius.

La Constitució espanyola també contempla el dret d'audiència (article 105, a), que es refereix a la participació en els procediments administratius. > (capítol 4)

Legislació de referència

Estat espanyol: Llei 7/1985, Reguladora de les Bases del Règim Local; segons la nova redacció donada per la Llei 57/2003, de mesures per a la modernització del govern local.

Catalunya: Decret legislatiu 2/2003, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.

Illes Balears: Llei 4/2001, del Govern de les Illes Balears, i Llei 20/2006, municipal i de règim local de les Illes Balears.

País Valencià: Llei 11/2008, de participació ciutadana.

Òrgans col·legiats de participació pública

Són fòrums o grups de treball de caràcter estable, on representants de diversos sectors de la població, d'organitzacions i institucions es reuneixen periòdicament per identificar i avaluar problemes, rebre informació, intercanviar punts de vista i aportar consideracions amb relació a una iniciativa o esdeveniment relacionats amb l'àmbit d'actuació d'un determinat òrgan o institució. Les seves competències poden tenir una base territorial o temàtica.

Són utilitzats com a òrgans de participació associats a la gestió del territori, en forma de diverses denominacions, com ara "patronat", "consell rector", "consell assessor", "consell consultiu", "junta rectora", etc. El fet de tenir un caràcter estable permet aprofundir en el tractament de les diverses iniciatives. Per això, esdevenen bons instruments per a la construcció de consensos i compromisos compartits entre diferents agents socials que poden tenir interessos diversos.

És habitual que al si de l'òrgan col·legiat els tècnics de l'Administració competent o independents celebrin conferències de caràcter tècnic que serveixin de base per a les deliberacions. També és freqüent comptar amb comissions temàtiques centrades en temes puntuals, constituïdes per membres de l'òrgan col·legiat i amb una freqüència de reunions més intensa.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

La institució o Administració pública corresponent sol ser la impulsora d'un òrgan col·legiat.

Escala territorial

Qualsevol Administració o institució pot tenir un òrgan col·legiat de participació, des dels governs supraestatsals fins als ajuntaments.

Qui hi participa?

Alguns compten amb una representació important de l'Administració pública en qüestió, tenen una composició regulada per normes i persegueixen el foment de la participació social i la coordinació interinstitucional. D'altres disposen majoritàriament de representants d'organitzacions socials i solen tenir una composició oberta i un caràcter netament consultiu.

Intensitat i abast temporal

Els òrgans col·legiats impliquen l'assistència dels seus membres a les sessions. És habitual que aquestes persones hagin de llegir documents relacionats amb els temes tractats i debatre'ls en les respectives organitzacions, per tal de decidir el sentit del seu vot. També hauran de comunicar-ne els resultats a les seves organitzacions.

Incidència

Les opinions i mesures proposades pels òrgans col·legiats solen tenir un caràcter consultiu, tot i que en alguns casos pot ser vinculant. Així, generalment, la institució corresponent és lliure de tenir en compte o no les recomanacions de l'òrgan.

Procediment

El procediment d'aquesta eina és molt variat, ja que els òrgans col·legiats de les diferents Administracions públiques poden establir o completar les seves pròpies normes de funcionament. Malgrat la diversitat de funcionaments, a continuació s'estableixen alguns dels principis més freqüents.

Els òrgans col·legiats de participació **queden integrats en l'Administració** corresponent, encara que sense participar de la seva estructura jeràrquica, excepte si les seves normes ho estableixen així.

El president de l'òrgan col·legiat és l'encarregat d'acordar la convocatòria de sessions ordinàries i extraordinàries i fixar i fer arribar als membres l'ordre del dia i les informacions relacionades amb una antelació mínima de 48 hores, tenint en compte les peticions dels altres membres formulades amb suficient antelació. També presideix les sessions, modera els debats, pot suspendre'ls per causes justificades i, amb el seu vot, pot dirimir els empats en les votacions. L'exercici d'aquestes i més funcions depèn de les normes pròpies de cada òrgan. En cas d'absència del president, aquest és substituït pel vicepresident i, si també falta, pel membre col·legiat de major jerarquia, antiguitat i edat, per aquest ordre.

El secretari assisteix a les reunions amb veu però sense vot si és un funcionari, i amb veu i vot si és un membre de l'òrgan. S'encarrega d'efectuar la convocatòria de les sessions de l'òrgan per ordre del president, així com les citacions dels membres. També redacta les actes i expedeix certificacions de les consultes, dictàmens i acords aprovats, a més de les funcions establertes per les normes pròpies de cada òrgan.

Els membres dels òrgans col·legiats participen en els debats de les sessions, exerceixen el seu dret a vot i poden formular precis i preguntes. En absència d'algun dels membres de l'òrgan, aquest pot ser substituït pel seu suplent (en cas que n'hi hagi) o per altres representants de la seva organització si les normes ho permeten.

Per tal que la celebració de sessions, les deliberacions i la presa de decisions siguin vàlides, es requereix la presència del president i del secretari (o dels seus substituïts) i, com a mínim, de la meitat dels membres de l'òrgan. Cada òrgan col·legiat pot establir el seu règim de convocatòries si no està previst en les normes del seu funcionament, i pot preveure una segona convocatòria si la primera no compleix els requisits mínims.

Els acords es prenen per **majoria de vots**. No es pot deliberar o prendre cap acord sobre un assumpte que no estigui inclòs en l'ordre del dia, excepte que tots els membres siguin presents en la sessió i que, per majoria, declarin que tal assumpte és urgent.

Especificitats territorials

A Catalunya, el decret legislatiu 2/2003 estableix alguns matisos a la llei estatal pel que fa als requisits per a la constitució de l'òrgan i com s'escullen els seus membres.

La Llei 11/2008 de participació ciutadana del País Valencià preveu la creació de fòrums de consulta, panells ciutadans i jurats ciutadans, el funcionament dels quals es correspon amb els dels òrgans col·legiats que aquí es descriuen.

Tingueu en compte

L'Administració que crea l'òrgan s'ha de comprometre a proporcionar-li informació, tenir en compte la seva feina i facilitar-li uns mínims recursos necessaris per al seu funcionament. Aquests òrgans, un cop creats, tenen un caràcter permanent, amb trobades periòdiques, si bé la freqüència és molt variable segons els integrants de l'òrgan i la urgència del tema de què cal tractar.

Els representants que formen part de l'òrgan han de traslladar la informació i els temes plantejats als seus sectors respectius, promoure'n la reflexió i el debat, i traslladar les opinions i conclusions un altre cop a l'òrgan de participació. A més, alguns membres poden assumir més responsabilitats i funcions lligades a càrrecs com el de president, vicepresident, secretari, etc.

La participació en aquests òrgans és limitada, ja que el nombre de membres no pot ser molt gran si es vol garantir l'eficàcia dels debats i les deliberacions. Per això, cal evitar que la representació dels membres estigui esbiaixada cap a les institucions que formen part de l'Administració.

És important aconseguir un estil de debat àgil en el qual s'escoltin les diverses opinions i s'evitin bloquejos. Per això, pot ser necessari comptar amb un dinamitzador.

Legislació de referència

Catalunya: Decret legislatiu 2/2003, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.

Illes Balears: Llei 3/2003, de Règim Jurídic de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

País Valencià: Llei 11/2008 de participació ciutadana.

Pressupostos participatius

El pressupost participatiu és el mecanisme de democràcia directa que permet als ciutadans influir o decidir directament sobre la destinació de part dels pressupostos públics, generalment el pressupost del seu municipi, mitjançant processos de participació ciutadana.

Hi ha diverses metodologies per portar a terme aquest instrument tot i que, en general, se'n poden diferenciar tres fases: 1) formulació de propostes per part de la ciutadania que assisteix a l'assemblea; 2) revisió tècnica de les propostes i adaptació, si escau; i 3) aplicació de criteris de justícia redistributiva definits per la ciutadania per formular la decisió final.

Els pressupostos participatius permeten la participació de la ciutadania en general, fins i tot d'aquella part de la ciutadania que habitualment no participa en el teixit associatiu. Aquest fet facilita la responsabilització de la ciutadania en general amb relació a la gestió dels pressupostos col·lectius i reforça el teixit social.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

Ho impulsa l'Administració local, arran d'una decisió política.

Escala territorial

Els pressupostos participatius s'han assajat a l'escala local.

Qui hi participa?

Qualsevol veí amb dret a vot a les eleccions municipals.

Intensitat i abast temporal

Intensitat i durada variable en funció del límit pressupostari sotmès a debat en el procés de participació. En qualsevol cas, la durada de cada procés és anual, ja que va associada a la destinació dels pressupostos anuals del consistori.

Incidència

Aquest mecanisme permet decidir sobre la destinació de part dels pressupostos públics, i doncs facilita la democràcia directa.

Procediment

Els pressupostos participatius comencen amb una decisió política, que atorga el vistiplau al procés participatiu i comporta l'inici d'un procés de treball intern de l'Administració local. Aquest treball haurà de combinar el nivell polític i el tècnic, i clourà amb l'acord per a la realització del pressupost participatiu i la concreció del límit pressupostari sotmès a debat en el procés de participació.

Un cop s'hagi aconseguit l'**acord polític**, caldrà impulsar una campanya de difusió pública per donar a conèixer el procés a la ciutadania i als sectors més actius, especialment a la societat organitzada (associacions i col·lectius). La finalitat és implicar totes les capes de la ciutadania potencialment interessades a vincular-se al procés. D'altra banda, s'haurà de crear **un grup motor**, constituït per un grup de ciutadans que tindrà la responsabilitat de redactar l'autoreglament del pressupost participatiu.

En l'aspecte tècnic, serà convenient iniciar **un programa de formació**, a través de jornades i trobades, on la ciutadania pugui aprendre sobre el funcionament del procés, i perquè conegui experiències reeixides en altres municipis.

Un cop aprovat l'autoreglament i el calendari del pressupost participatiu, s'engega la **fase assembleària**. A través de les assemblees, que podran ser de caràcter sectorial i territorial, s'escullen les propostes ciutadanes així com els delegats o representants dels participants en cada assemblea.

Les propostes ciutadanes recollides a les assemblees s'hauran de sotmetre a informes de viabilitat tècnica i jurídica i, en el cas que siguin factibles, a informes tècnics de caràcter econòmic amb la finalitat d'elaborar un pressupost orientatiu del seu cost.

Les persones escollides com a representants o delegades conformaran l'òrgan de representació del pressupost participatiu: **la Mesa o Consell de pressupostos participatius**.

Aquest òrgan serà l'encarregat de portar a terme la prioritització de propostes amb la finalitat de determinar quines han d'executar-se finalment d'acord amb els recursos disponibles. En aquest sentit, serà el responsable d'aprovar el document final del pressupost participatiu, o sigui, el conjunt de propostes ciutadanes finalment aprovades per integrar-se en el pressupost municipal del següent any.

Un cop aprovat el document en el ple municipal i consignades les partides pressupostàries, comença **la fase d'execució, avaluació i seguiment**.

Aquesta fase tancarà el cicle, ja que l'avaluació del procés portarà a l'elaboració d'un nou autoreglament per a la següent anualitat, així com a la creació de l'òrgan de seguiment i control dels acords adoptats, que serà l'encarregat de valorar si s'han executat les decisions preses en el procés de participació.

	NIVELL POLÍTIC	NIVELL TÈCNIC	NIVELL CIUTADÀ
1 FASE PRÈVIA	Acord polític. Concreció del límit pressupostari per al pressupost participatiu	Formació de tècnics	Constitució del Grup Motor. Elaboració de l'autoreglament
2 FASE ASSEMBLEÀRIA		Realització d'informes de viabilitat econòmica	Capacitació per a la coordinació d'assemblees. Realització d'assemblees, presentació de propostes i elecció de representants
3 FASE DE PRIORITZACIÓ DE PROPOSTES	Aprovació en ple i consignació de les partides pressupostàries de les propostes ciutadanes	Assistència tècnica en el procés de prioritització de propostes	Priorització de propostes i redacció del document final del pressupost participatiu
4 FASE D'EXECUCIÓ I SEGUIMENT	Avaluació del procés Execució de les propostes	Avaluació del procés	Avaluació del procés Seguiment dels acords

Especificitats territorials

No hi ha especificitats territorials per tal com no hi ha una legislació específica que reguli el procediment. Ara bé, la variabilitat de metodologies comporta que hi hagi un gran nombre d'exemples aplicats dels pressupostos participatius en els diferents territoris.

Tingueu en compte

L'elaboració de pressupostos participatius no és obligatòria per a les administracions, de manera que si no hi ha voluntat política, no es durà a terme.

Davant la possibilitat de confeccionar pressupostos participatius, val la pena informar-se sobre experiències d'altres municipis propers, per entendre millor com funciona el procés.

Legislació de referència

Estat espanyol: Llei 57/2003, de mesures per a la modernització del govern local, en el qual es recomana la participació i la implicació de la ciutadania en la gestió pública.

Consulta popular municipal

La consulta popular municipal és una forma de participació directa de la ciutadania en els assumptes públics locals a través de l'expressió del seu criteri sobre qüestions concretes d'especial rellevància per als interessos municipals que el govern local, per pròpia iniciativa i en matèries de la seva competència, decideixi sotmetre a consideració popular. Promou la informació, el debat i el posicionament per part de la ciutadania en general i permet conèixer la voluntat d'un gran nombre de ciutadans.

Fins ara ha estat un instrument poc utilitzat per les administracions públiques per a la presa de decisions amb relació al territori. En altres àmbits, com el social, ha estat molt més emprat com a mecanisme per animar el debat o el posicionament dels ciutadans cap a una determinada iniciativa. Una de les raons per al baix ús d'aquest instrument és el fet que qualsevol consulta popular ha de ser aprovada prèviament pel Consell de Ministres de l'Estat espanyol, passant, en el cas de les consultes promogudes per ens locals, per l'Administració autonòmica.

La consulta popular municipal no és en cap cas vinculant.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

És l'Administració municipal qui decideix sotmetre determinats assumptes de la seva competència a consulta popular. Ara bé, també ho pot demanar un nombre determinat de ciutadans, mitjançant una iniciativa ciutadana municipal.

Escala territorial

La consulta popular municipal es convoca per qüestions de competència municipal. Ara bé, també hi ha la possibilitat de convocar consultes populars a escala autonòmica o estatal, aquesta última per la via de referèndum.

Qui hi participa?

Qualsevol persona major d'edat, empadronada al municipi o comunitat autònoma, que reuneixi el requisit per ser elector segons la legislació electoral vigent.

Intensitat i abast temporal

La intensitat de participació és baixa, ja que només caldrà respondre a la consulta d'una manera puntual. D'altra banda, és un mecanisme puntual, amb una durada determinada segons el tipus de consulta.

Incidència

Aquest mecanisme permet a la ciutadania posicionar-se respecte a un determinat assumpte, per la qual cosa representa un mecanisme clau de democràcia directa.

Procediment

Els alcaldes, amb l'acord del ple per majoria absoluta, poden sotmetre a consulta popular els assumptes de la competència pròpia municipal de caràcter local que siguin d'especial importància per als interessos dels veïns, llevat dels relatius a les finances locals.

L'alcalde sotmetrà al ple les **sol·licituds de consulta popular** quan es compleixin els mínims fixats en la legislació bàsica estatal amb relació al nombre de veïns que han de subscriure les iniciatives populars. En el cas de Catalunya i les Illes Balears, la legislació autonòmica sobre règim local defineix el **nombre de signatures mínimes** que cal que tinguin les sol·licituds de consulta:

- el 20% dels habitants, en poblacions de 5.000 habitants o menys;
- 1.000 més el 10% dels habitants que excedeixen els 5.000 habitants, en les poblacions de 100.000 habitants o menys; i
- 10.000 (a les Illes Balears; 10.500 a Catalunya) més el 5% dels habitants que excedeixen els 100.000 habitants, en les poblacions de més de 100.000 habitants.

La sol·licitud ha de contenir la identificació dels veïns i la seva signatura formalitzada davant el secretari de la corporació.

L'Ajuntament remetrà al govern de la Comunitat Autònoma una còpia literal de l'acord adoptat pel ple, la qual ha de contenir els termes exactes de la consulta. El govern autonòmic trametrà la sol·licitud municipal al govern de l'Estat, a la qual ha d'adjuntar, si escau, un informe sobre la conveniència de fer la consulta.

Correspon al govern de l'Estat d'autoritzar la consulta.

Un cop concedida l'autorització, l'Ajuntament convocarà la consulta popular (a excepció de Catalunya). La convocatòria haurà de contenir el text íntegre de la disposició objecte de consulta i expressar clarament la pregunta o preguntes que hauran de respondre els ciutadans convocats. Tanmateix, fixarà la data de la consulta, que caldrà que es celebri entre els trenta i els seixanta dies posteriors a la publicació de la convocatòria en el diari oficial del govern de la Comunitat Autònoma.

L'Ajuntament procedirà a la difusió a través dels mitjans de comunicació locals i haurà d'adoptar les mesures necessàries per garantir el dret de participació de tots els electors i la transparència de la consulta.

Especificitats territorials

A Catalunya, un cop acordada la iniciació de la consulta per part de l'ajuntament, s'ha de sotmetre a informació pública, per un període no inferior a vint dies hàbils, per tal que qualsevol persona física o jurídica pugui efectuar al·legacions al text de consulta, i s'ha de comunicar a la delegació territorial del govern de la Generalitat per tal que, en el termini de quinze dies hàbils, també pugui formular al·legacions. D'altra banda, a Catalunya és el govern de la Generalitat qui convoca la consulta popular a través d'un decret, un cop concedida l'autorització i d'acord amb la *resolució*⁽⁸⁾ municipal. Aquest decret ha de contenir el text íntegre de la decisió objecte de la consulta i ha d'assenyalar clarament la pregunta o les preguntes que ha de respondre el cos electoral convocat. Així mateix, ha de determinar la data en què s'ha de fer la consulta, la qual ha de quedar inclosa entre els trenta i els seixanta dies posteriors a la data de publicació del decret.

El decret de convocatòria s'ha de publicar al Diari Oficial del Govern de la Generalitat de Catalunya (DOGC) i al Butlletí Oficial Provincial (BOP) corresponent. S'ha d'anunciar també en un dels diaris de més circulació en l'àmbit de Catalunya i en una de les publicacions periòdiques de més circulació en l'àmbit comarcal corresponent, si escau, dins els cinc dies naturals següents a la publicació al DOGC. L'Ajuntament afectat haurà d'anunciar el decret de convocatòria al tauler d'anuncis i l'ha de difondre, si escau, pels mitjans de comunicació local.

Tingueu en compte

Una consulta popular municipal no és un referèndum; el referèndum és una variant de la consulta popular, però en aquest cas la competència exclusiva recau en l'Estat. La consulta popular té limitacions per establir acords o per construir consensos, i sovint és d'una complexitat organitzativa notable.

Legislació de referència

Estat espanyol: Llei 7/1985, Reguladora de les Bases del Règim Local; segons la nova redacció donada per la Llei 57/2003, de mesures per a la modernització del govern local.

Catalunya: al juny de 2009, just abans de l'edició d'aquest manual, el Parlament de Catalunya admetia a tràmit un projecte de Llei de consultes populars per via de referèndum.

Illes Balears: Llei 20/2006, municipal i de règim local de les Illes Balears.

País Valencià: al juny de 2009, es disposava d'un Avantprojecte de Llei de règim local de la Comunitat Valenciana.

Iniciativa ciutadana municipal

La iniciativa ciutadana (o popular) municipal permet presentar propostes d'acords, actuacions o projectes de reglaments en matèries de la competència municipal. Els ciutadans són els que proposen el contingut mateix del text que pot ser aprovat i el tema sobre el qual tractarà.

L'exercici de la iniciativa popular pot comportar la realització d'actuacions públiques a partir d'una proposta ciutadana, per a la qual els proposants aporten alguna forma de col·laboració (mitjans econòmics, béns, treball voluntari, sòl...). També permet la presentació d'iniciatives i de mocions directament al Ple de l'Ajuntament: per part dels veïns (mitjançant la recollida de firmes, a l'estil de la iniciativa legislativa popular) o per proposta dels consells de participació. A més, la iniciativa popular es pot utilitzar per sol·licitar intervencions orals als plens i proposar, si escau, punts a l'ordre del dia; per demanar informacions o explicacions sobre actuacions municipals; o demanar una consulta popular no vinculant.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

Qualsevol veí amb dret a vot en les eleccions municipals.

Escala territorial

Actualment és a l'escala local on aquesta eina està més regulada. Se sol dur a terme en ens locals, especialment ajuntaments, però també es pot dur a la pràctica en altres escales, com en barris i districtes, entitats municipals descentralitzades o agrupacions de municipis.

Qui hi participa?

La proposta d'iniciativa ciutadana municipal pot ser formulada tant per particulars com per associacions.

Intensitat i abast temporal

Els impulsors hauran de buscar suport suficient per obtenir el percentatge mínim de veïns establert segons la població del municipi. Un cop arribat a aquest mínim, és el Ple de l'Ajuntament qui assumeix que la iniciativa en qüestió sigui tinguda en compte. La durada del procés dependrà molt de la facilitat amb què els impulsors trobin les firmes necessàries.

Incidència

Les iniciatives populars poden ser acceptades o rebutjades pel Ple de l'Ajuntament, i doncs la seva incidència final és molt variable. La possible incidència també depèn molt de la tipologia d'iniciativa, ja que n'hi ha que poden comportar una consulta popular, nous projectes, l'elaboració de lleis o simplement una intervenció en un Ple de l'Ajuntament.

Procediment

Segons la Llei 7/1985, Reguladora de les Bases del Règim Local, les iniciatives populars hauran de ser subscrietes per **un percentatge mínim de veïns**, depenent de la població del municipi: un 20% pels municipis amb menys de 5.000 habitants; 15% pels que tenen entre 5.001 i 20.000 habitants; i del 10% pels de més de 20.000 habitants.

Un cop aconseguides les signatures, podran presentar la iniciativa ciutadana a l'Administració local.

Les iniciatives seran sotmeses a debat i votació pel ple "sense perjudici que siguin resoltes per l'òrgan competent per raó de la matèria", després d'un informe de legalitat de la Secretaria municipal.

En els municipis considerats de "gran població" (segons els criteris recollits en l'article 121 de la mateixa llei), l'informe de legalitat serà emès pel secretari general del ple i, quan la iniciativa afecti drets i obligacions de contingut econòmic, l'informe serà emès per l'interventor general municipal.

1 Idea de la iniciativa ciutadana municipal
Els impulsors de la iniciativa recullen les signatures mínimes necessàries.

2 Presentació de la iniciativa a l'administració local
La Secretaria municipal (o el secretari general del ple en el cas dels municipis de "gran població") emet un informe de legalitat.

3 Debat i votació del ple municipal
La iniciativa ciutadana municipal és sotmesa a debat i votació del ple de l'ajuntament.

4 Acceptació de la iniciativa
El ple de l'ajuntament accepta o rebutja la iniciativa.

Especificitats territorials

A Catalunya, la Llei 1/2006 de la iniciativa legislativa popular preveu la regulació futura de les iniciatives ciutadanes a l'àmbit local.

Tingueu en compte

Si la iniciativa popular comporta l'elaboració de lleis o projectes, cal que siguin competència de l'Administració. Si només es pretén forçar un debat o posicionament del ple, la qüestió pot ser qualsevol d'interès ciutadà.

Els percentatges mínims de veïns necessaris per subscriure una iniciativa popular són elevats i per tant caldrà tenir present l'esforç que requerirà la recollida de signatures.

Legislació de referència

Estat espanyol: article 70 bis, Llei 7/1985, Reguladora de les Bases del Règim Local; segons la nova redacció donada per la Llei 57/2003, de mesures per a la modernització del govern local.

Iniciativa legislativa popular

La iniciativa legislativa popular (ILP) és la petició voluntària d'un nombre determinat de ciutadans per tal que s'admeti una determinada proposició de llei per a la seva discussió i aprovació pel Parlament o les Corts. S'aplica especialment en el cas que una demanda popular no trobi ressò en cap partit polític i permet la implicació en el procés, d'una manera més o menys profunda, d'una gran quantitat de gent. Per això, esdevé una eina útil contra la inactivitat dels governs en determinades matèries. Ara bé, els membres de la cambra legislativa mantenen en exclusiva la capacitat per aprovar o no la llei.

Les matèries que poden ser objecte de la iniciativa legislativa popular poden ser múltiples i diverses, tot i que no s'admetin les referides a matèries pròpies de llei orgànica, tributàries o aquelles per a les quals l'Administració no tingui una competència directa.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

Pot fer-ho qualsevol ciutadà espanyol major d'edat inscrit en el cens electoral. Normalment ho fa un grup de persones.

Escala territorial

Es poden presentar propostes legislatives tant a nivell autonòmic com a nivell de tot l'Estat.

Qui hi participa?

Qualsevol ciutadà espanyol major d'edat que es trobi inscrit en el cens electoral. A Catalunya poden participar-hi les persones més grans de setze anys que estiguin inscrites en el padró d'algun municipi de Catalunya, i siguin residents legals.

Intensitat i abast temporal

Aquest procediment demana una alta intensitat als seus impulsors: han de crear una Comissió Promotora i recollir les signatures. L'abast temporal és variable. Per a recollir les signatures es disposa de 120 dies a Catalunya i al País Valencià i 90 dies a les Illes Balears. El procés de tramitació parlamentària serà variable en funció del debat que generi.

Incidència

La ILP, un cop entra a la cambra legislativa, pot ser rebutjada per part d'una majoria de diputats, i per tant la seva incidència final és molt variable. D'altra banda, en el cas que s'admeti a tràmit, la proposta legislativa pot patir transformacions dels seus continguts durant el procés de debat i tramitació parlamentària.

Procediment

El procediment s'inicia quan una *comissió promotora*,⁽⁶⁾ creada pels impulsors de la iniciativa, presenta davant la Mesa del Congrés o dels Parlaments Autònoms un **text articulat de llei**, amb una exposició de motius. Es realitza un examen d'admissió de la proposta basant-se en criteris com el fet que la proposta s'adeqüi a la Constitució, que la proposta no presenti incongruències o que no hi hagi algun projecte o proposició de llei a les cambres del Parlament que tractin sobre el mateix tema. També s'exclouen de la ILP les lleis orgàniques, tributàries o aquelles per a les quals l'Administració no tingui una competència directa.

Un cop admesa la proposició, es fa la **recollida de signatures**, fins i tot per via electrònica sempre que es pugui garantir la voluntat autèntica del ciutadà que subscriu la ILP. La *Junta Electoral*⁽⁶⁾ haurà de vetllar per la regularitat del procediment de recollida de signatures. En aquest procés el *fedatari*⁽⁶⁾ és una figura clau, ja que haurà de "donar fe" i d'acreditar l'autenticitat de les dades dels *signataris*⁽⁶⁾ de la ILP. Un cop validades les signatures, es procedirà al **tràmit parlamentari**, a través d'un debat en el ple, en el qual pot intervenir un representant de la Comissió Promotora.

1 Idea de la iniciativa legislativa popular

La Comissió Promotora prepara l'escrit justificat de la proposició de llei per iniciativa popular i la presenta a la Mesa.

2 Admissió a tràmit

La Mesa del Congrés dels Diputats, o dels Parlaments autonòmics, comprova el compliment dels requisits i procedeix a l'admissió o no a tràmit.

3 Recollida de signatures

Nomenament de fedataris i recollida de signatures.

4 Validació, comprovació cens o padró

La Junta Electoral comprova i acredita les signatures. La Comissió Promotora presenta justificació de les despeses.

5 Tràmit parlamentari

Aquesta tramitació s'efectuarà segons el que disposin els Reglaments de les Cambres, que podran contemplar la participació d'un representant de la Comissió Promotora.

Especificitats territorials

A Catalunya i al País Valencià, cal recollir 50.000 signatures en un termini de 120 dies. Cal dirigir-se als Parlaments de Catalunya i les Corts Valencianes, respectivament.

En el cas de les Illes Balears, cal recollir 10.000 signatures o el 30% dels electors d'una circumscripció electoral, en un termini de 90 dies. Cal dirigir-se al Parlament de les Illes Balears.

Tingueu en compte

Les legislacions catalana i valenciana regulen la indemnització per les despeses ocasionades amb motiu de la presentació de la proposició de llei, sempre que la Mesa admeti a tràmit la proposta i aquesta tingui el suport del nombre de signatures necessàries. A Catalunya, la indemnització serà de fins a 0,64 € per signatura fins a un màxim de 40.000 €.

Cal assegurar-se un ampli suport social abans d'endegar la iniciativa, per facilitar la recollida de signatures. És un procediment costós per a les persones i entitats promotores perquè demana una dedicació important. D'altra banda, la recollida de signatures no garanteix que la iniciativa sigui aprovada. De fet, gran part de les iniciatives presentades no prosperen.

Malgrat que una ILP no prosperi en la seva fase parlamentària, constitueix una bona oportunitat per generar sensibilització i debat polític i social al voltant d'una temàtica.

Legislació de referència

Estat espanyol: Article 87.3 de la Constitució Espanyola, desenvolupat normativament a la [Llei Orgànica 3/1984](#) i a la [Llei Orgànica 4/2006](#).

Catalunya: Llei 1/2006, de la iniciativa legislativa popular.

Illes Balears: [Llei 4/1991](#), reguladora de la iniciativa legislativa popular en les Illes Balears.

País Valencià: [Llei 5/1993](#), reguladora de la iniciativa legislativa popular de la Comunitat Valenciana.

Dret de petició

Exercir el dret de petició consisteix a proporcionar una informació o formular un suggeriment, una iniciativa, o expressar queixes o súpliques davant de les administracions i els ens locals, així com davant els òrgans de direcció i d'administració dels organismes i entitats vinculats.

La petició pot ésser tant individual com col·lectiva, i es pot exigir la confidencialitat de les dades. El seu objecte està referit a qualsevol assumpte d'interès general, col·lectiu o particular, llevat d'aquelles matèries que ja estan subjectes a un procediment regulat específicament.

És una eina que permet que un tema guanyi transcendència i entri en l'agenda política.

Què cal saber

Qui ho impulsa?

Els ciutadans són qui prenen la iniciativa d'utilitzar aquesta eina.

Escala territorial

Es duu a terme en aquella escala on l'administració és competent en la matèria de la petició. A diferència d'altres eines recollides en aquest manual, el dret a petició pot ser especialment efectiu a l'escala europea.

Qui hi participa?

El pot exercir qualsevol persona física o jurídica, independentment de la seva nacionalitat.

Intensitat i abast temporal

En general, només implica la redacció de l'escrit, exceptuant els casos en els quals es demani modificacions, informació complementària o audiències especials. És una eina puntual en el temps, exercida quan el ciutadà ho decideix. Des del moment que es presenta la petició, i en cas que sigui admesa, la resposta pot tardar un màxim de tres mesos.

Incidència

L'exercici del dret de petició comporta una proposta a l'administració competent; aquesta decidirà si la rebutja o si l'accepta, cas que pot comportar l'adopció de mesures. Així, la incidència d'aquest instrument depèn molt de la complexitat de l'administració competent amb la proposta realitzada.

Procediment

Les peticions es formalitzaran **per escrit** mitjançant qualsevol mitjà que permeti acreditar-ne l'autenticitat, i inclouran la identitat del sol·licitant, la seva nacionalitat, el lloc o mitjà escollit per a la pràctica de notificacions, el motiu i el destinatari de la petició. En el cas de peticions col·lectives, a més de complir els requisits anteriors, tots els peticionaris hauran de firmar al costat del seu nom i cognoms.

L'escrit de petició, juntament amb la documentació que s'hi adjunti, s'haurà de presentar a les dependències de l'entitat competent sobre l'objecte de la petició o davant qualsevol altre registre o dependència. També es pot presentar **a través d'Internet**, sempre que es compleixin els requisits següents: que hi hagi constància de la transmissió i de la recepció, de la data i del contingut íntegre de les comunicacions; que s'identifiqui el remitent i el destinatari de la comunicació; i que els ciutadans hagin assenyalat el suport o el mitjà preferent per a les seves comunicacions amb l'Administració competent en qualsevol moment de la tramitació. L'entitat que hagi rebut la petició comprovarà la seva adequació als requisits legals i declararà la seva inadmissió o la tramitarà.

Si l'escrit no reuneix els requisits o hi faltessin dades, es requerirà al peticionari que ho resolgui en un termini de quinze dies o, en cas que no ho fes, es desestimaria la petició. També es podrà requerir al peticionari l'aportació de les dades o documents que complementin la petició o que estiguin al seu abast i siguin imprescindibles per a la tramitació. La no aportació d'aquests documents no comportarà la inadmissió de la petició.

En cas de **no admetre la petició**, l'administració o òrgan en qüestió haurà de notificar-ho al peticionari durant els 45 dies hàbils posteriors a la presentació de l'escrit. Si la inadmissió de la petició és deguda a la manca de competències del seu destinatari, aquest la remetrà a la institució que estimi competent en el termini de deu dies i ho comunicarà al peticionari.

En el supòsit **d'admissió de la petició**, l'òrgan competent ha de respondre i notificar la resposta en el termini màxim de tres mesos a partir de la data de la presentació. El transcurs d'aquest termini no comporta l'estimació per silenci de la petició. Així mateix, la institució competent podrà convocar els peticionaris en audiència especial si ho considera necessari.

Quan s'estimi que la petició és fundada, l'autoritat competent haurà d'atendre-la i adoptar les mesures que valori oportunes. La resposta recollirà, com a mínim, els termes en els quals la petició ha estat presa en consideració per part de l'autoritat competent, i incorporarà els motius pels quals s'accedeix o no a la petició. Si, com a resultat de la petició, s'ha adoptat algun acord, mesura o *resolució*⁽⁸⁾ específica, s'agregarà a la resposta.

Especificitats territorials

Per tal de facilitar l'exercici del dret de petició, el Departament de Governació i Administracions Públiques de la Generalitat de Catalunya ha elaborat un model d'escrit que es pot obtenir a través d'Internet i a les dependències de les administracions públiques catalanes.

Tingueu en compte

L'Administració pot desestimar la vostra petició. Per tal que això no es produeixi haureu d'identificar clarament quina és l'Administració competent en la matèria sobre la qual feu la petició. A més, haureu de formular la petició d'una manera molt clara i precisa, determinant concisament què és el que demaneu.

Les cambres parlamentàries de les comunitats autònomes, de l'Estat espanyol i el Parlament Europeu disposen de comissions de peticions, que s'encarreguen de recollir les peticions de la ciutadania.

Algunes associacions i col·lectius han exercit el dret de petició davant del Parlament Europeu per denunciar conflictes territorials i urbanístics. Un cas paradigmàtic d'això és el de l'informe que va elaborar la comissió de peticions del Parlament Europeu sobre l'impacte de la urbanització extensiva a Espanya, conegut com a informe Auken, a petició de diverses persones i entitats del País Valencià.

Legislació de referència

Estat espanyol: Article 29 de la Constitució Espanyola (Dret fonamental). Llei Orgànica 4/2001, de regulació del Dret de Petició.

Catalunya: Decret 21/2003, pel qual s'estableix el procediment per fer efectiu el dret de petició davant les administracions públiques catalanes.

Illes Balears: Llei 3/2003, de Règim Jurídic de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

País Valencià: article 10 de la Llei 11/2008 de Participació Ciutadana de la Comunitat Valenciana.

6

**Accedir
a la justicia**

Fins ara, hem presentat les vies per accedir a la informació, per participar en la presa de decisions, i per mantenir una interlocució amb l'Administració. De vegades, però, aquests instruments no permeten abordar determinades situacions (com un delictes ambiental o urbanístic), o bé els drets a participar de què gaudim no són respectats. Davant d'aquestes agressions i vulneracions del dret, hi ha l'opció d'accedir a la justícia.

La justícia pot ser molt efectiva, però s'ha de tenir una certa preparació per afrontar un procés. En alguns casos, les gestions són molt senzilles, però en altres poden significar una batalla prolongada als tribunals.

A més, per accedir a la justícia cal disposar d'una certa capacitat econòmica. Un judici pot ser força car, per exemple, pel principi d'imposició de costos a la part que perd un procés, per l'establiment de fiances per la personació en el procediment penal com a acció popular, per a l'adopció de mesures cautelars, etc. Algunes entitats, però, poden gaudir de l'accés a l'assistència jurídica gratuïta.

Algunes entitats també disposen de serveis jurídics que poden abordar procediments legals complexos i llargs. En cas que no disposeu d'aquests serveis, és recomanable comptar amb un advocat que us pugui orientar. > (capítol 2) L'assessorament legal és important, per exemple, a l'hora de distingir quan una agressió al territori pot ser un delictes tipificat en el Codi Penal, quan es tracta només d'una infracció administrativa, o quan ni tan sols és il·legal. Un bon assessorament legal també permet aplicar millor les normes, dirigir les denúncies a l'administració adequada, en el moment convenient i per la via més oportuna, segons el cas.

Sigui com sigui, cal pensar-s'hi bé abans d'accedir a la justícia, i de quina manera es vol fer. Un procés legal pot ser llarg, desgastador, i car (assessorament legal, informes pericials, costos del judici, etc.). Cal que mesureu bé les forces de què disposeu (capacitat econòmica i humana, principalment), amb relació a la gravetat de l'agressió sobre el territori i la dificultat de demostrar el dany. D'aquesta manera, no treballareu inútilment i obtindreu un rendiment més gran de les vostres actuacions. En tot cas, tingueu en compte que potser hi ha altres vies que puguin ser igualment efectives.

L'estratègia que cal seguir a l'hora de fer servir aquests instruments és molt important, per això és recomanable, més que amb cap altre instrument de participació que hem recollit, comptar amb un suport jurídic.

Assistència jurídica gratuïta

L'article 119 de la Constitució espanyola recull el dret a l'accés gratuït a la justícia. Aquest dret pren forma en la [Llei 1/1996 d'Assistència Jurídica Gratuïta](#), i també es detalla per a qüestions ambientals en la [Llei 27/2006](#).

Les que poden gaudir d'aquest dret són les entitats sense ànim de lucre que tinguin entre les seves finalitats (acreditades en els estatuts) la protecció del medi ambient, que s'hagin constituït legalment almenys dos anys abans de l'exercici de l'acció i que hagin anat exercint les activitats necessàries per assolir les finalitats previstes, i que, segons els seus estatuts, desenvolupin la seva activitat en un àmbit territorial afectat per l'actuació o omissió administrativa. Les associacions declarades d'utilitat pública i les persones físiques amb insuficiència de recursos també gaudeixen del dret a l'accés a l'assistència jurídica gratuïta.

Si bé l'assistència jurídica gratuïta beneficia determinades entitats de defensa del territori, discrimina persones, unions de fet o agrupacions recents per accedir a la justícia i exigir el compliment de les normes ambientals vigents.

Els col·legis d'advocats us poden orientar sobre l'accés a l'assistència jurídica gratuïta i disposen de models estandarditzats per fer-ne efectiva la sol·licitud.

Àmbit administratiu i àmbit penal

En primer lloc, cal distingir entre l'àmbit administratiu i l'àmbit penal del dret. Si una conducta o acció es troba tipificada en les lleis de l'Estat o de la Comunitat Autònoma, el fet de cometre-la es considera infracció administrativa que es castiga amb sancions econòmiques. En canvi, si es comet una acció tipificada en el Codi Penal, es considera delictes i és castigada pels tribunals penals amb penes de presó i/o multa. La distinció entre delictes i infracció depèn, en molts casos, de la gravetat d'aquests. Hi ha casos en els quals la frontera entre delictes i infracció no és tan fàcil de determinar com seria desitjable.

Tant per la via penal com per la via administrativa les sentències o les resolucions sancionadores poden comportar la indemnització pel dany causat o la reposició del deteriorament ocasionat quan això sigui tècnicament viable. També, segons la gravetat de la falta, es pot donar lloc al tancament de l'activitat causant del problema i a la inhabilitació professional o de les llicències del responsable. Un mateix fet pot

ser objecte d'un procediment en via penal i un altre en via administrativa, si bé el segon no es dirimirà fins que els tribunals penals sentencin en ferm.

Si sou coneixedors de cap agressió sobre el territori i el medi ambient, podeu denunciar aquest fet, per informar l'Administració sobre la possible infracció o incompliment d'alguna llei relacionada amb el territori. És la manera de participar directament en la conservació del territori, i garantir el respecte per la normativa. És el cas de la denúncia.

D'altra banda, el Conveni d'Aarhus, per tal d'assegurar i enfortir la seva pròpia efectivitat, estableix el dret a l'accés a la justícia quan els drets a informar-se i participar són vulnerats. El conveni fins i tot preveu mecanismes per eliminar o reduir els obstacles a l'accés a la justícia com, per exemple, el cost dels processos judicials. Així, si considereu que un acte o una omissió imputable a una autoritat pública ha vulnerat els vostres drets en matèria d'informació i participació pública, podreu interposar recursos contra aquesta administració. És el cas del recurs.

D'altra banda, també hi ha l'opció de recórrer al síndic de greuges, per a alguns casos determinats, si bé no es tracta d'un òrgan judicial sinó que depèn de les cambres parlamentàries.

En cas de no poder recórrer a cap d'aquestes fórmules per reivindicar contra una decisió, es pot recórrer a la crítica, la denúncia pública als mitjans de comunicació, la mobilització, la manifestació i altres mecanismes, que poden ser igualment efectius.

A continuació presentem totes aquestes opcions, distingint entre la via administrativa i la via penal.

La via administrativa

Aquesta via sempre té lloc davant les administracions públiques, i la seva tramitació és sempre gratuïta. En poques ocasions cal la intervenció d'un lletrat.

El recurs administratiu és la petició de revisió d'un acte o una resolució⁽⁶⁾ de l'Administració (una decisió, un pla, etc.) Aquesta revisió la realitza la Administració mateix. El *recurs administratiu*⁽⁶⁾ és regulat per la Llei 30/1992 de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, i es pot fer sempre que la resolució⁽⁶⁾ de l'Administració pugui ser susceptible de ser nul·la o anul·lable.

Són resolucions nul·les:

- les que lesionin els drets i llibertats emparats per la Constitució;

És recomanable
acompanyar
una acció legal
amb altres formes
de reivindicació,
per guanyar
notorietat
mediàtica i suport
ciudadà.

- les que estiguin dictades per òrgans que no tinguin la competència sobre el tema o sobre el territori;
- les que tinguin un contingut impossible;
- les que constitueixin una infracció penal o es dictin com a conseqüència d'aquesta;
- els dictats que prescindeixin totalment i absoluta del procediment legalment establert (per exemple, que se saltin el període d'informació pública); > (capítol 4)
- els actes contraris a l'ordenament jurídic;
- qualsevol altre establert per una llei.

També seran nul·les de ple dret les disposicions administratives que vulnerin la Constitució, les lleis o altres disposicions administratives de rang superior, les que regulin matèries reservades a la llei, i les que estableixin la retroactivitat de disposicions sancionadores no favorables o restrictives de drets individuals.

Són resolucions anul·lables les que incorrin en qualsevol infracció de l'ordenació jurídica, les que continguin defectes de forma que en condicionin l'execució o donin lloc a la indefensió dels interessats, i les actuacions administratives fora del temps establert per a aquestes.

Els dos principals tipus de recursos administratius són el d'alçada i el de reposició:

El **recurs d'alçada** es presenta contra actes i resolucions que no hagin donat fi a la via administrativa. Va adreçat a l'òrgan superior jeràrquic al que va dictar la resolució. L'òrgan jeràrquic haurà de posicionar-se en el termini d'un mes.

El **recurs potestatiu** de reposició s'interposa davant del mateix òrgan que va dictar la resolució, en cas que no existeixin òrgans de jerarquia superior, i en actes que hagin posat fi a la via administrativa.

En qualsevol cas, la resolució que vulgueu interposar indicarà quin tipus de recurs es pot presentar contra aquesta, i davant de quin òrgan cal presentar-lo. Trobareu un model de recurs administratiu a l'annex.

En cas que el recurs administratiu no prosperi, i s'esgoti així la via administrativa, si voleu continuar endavant en la batalla legal, el pas següent és interposar un *recurs contenciós administratiu*⁽⁶⁾ davant el tribunal corresponent (el superior de justícia de cada comunitat autònoma, o l'Audiència Nacional en el cas que l'Administració sigui l'Estat espanyol). Per fer-ho, cal disposar de representació legal (advocat i procurador), i significa entrar en un procediment judicial que pot comportar cos-

tos per a l'entitat. El recurs contenciós administratiu és regulat per la [Llei 29/1998](#), reguladora de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa. També es pot presentar un recurs de cassació per anul·lar sentències judicials definitives en cas que aquestes no s'ajustin a la llei, infringeixin les garanties processals o per l'error en l'apreciació de proves.

En darrer terme, es pot recórrer a tribunals internacionals, com el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees (TJCE). Per exemple, SEO-Birdlife, una entitat conservacionista espanyola, va denunciar l'Estat al Tribunal europeu per l'incompliment de la [Directiva europea 79/409/CE sobre les aus](#) en la zona regable del canal Segarra-Garrigues. El TJCE va sentenciar en favor de l'entitat conservacionista, i va instar l'Estat a protegir una representació més gran dels hàbitats esteparis de les terres de Lleida.

L'article 22 de la Llei 27/2006 regula allò que anomena acció popular en assumptes ambientals, que preveu que, quan es produeixin accions o omissions imputables a una autoritat pública que vulnerin la normativa ambiental, les entitats sense ànim de lucre que tinguin entre les seves finalitats la protecció del medi ambient podran recórrer aquestes actuacions o omissions administratives seguint procediments administratius o contenciosos administratius.

Cas 5 Salvem el botànic, recuperem ciutat

La planificació urbanística de la ciutat de València vigent el 1970 contemplava l'edificació de tota l'illa de l'antic Col·legi dels Jesuïtes de València, vora l'històric Jardí Botànic. Aquesta operació comportava la construcció de blocs d'onze pisos i torres de trenta. Les campanyes ciutadanes "El Saler per al poble" i "El lliit del Túria és nostre i el volem verd" van aturar aquesta operació, però el "conflicte Jesuïtes" va quedar ajornat.

L'any 1988 el govern municipal socialista va reduir les expectatives urbanístiques a una cinquena part, tot i que va concentrar l'operació en un lloc paisatgísticament molt sensible, a la vora del Botànic, ja qualificat com a jardí públic gràcies a la pressió ciutadana de finals dels anys setanta i principi dels vuitanta.

Set anys després, l'Ajuntament de València, ja governat pel Partit Popular, va aprovar la construcció de tres edificacions de vint alçàries per a habitatges i hotel als terrenys de l'antic pati de jocs i d'entrada al Col·legi dels Jesuïtes. Arran d'això va constituir-se la coordinadora ciutadana "Salvem el Botànic, recuperem ciutat", una agrupació sense ànim de lucre ni adscripció política constituïda per un grup variable de professionals, que va rebre el suport generalitzat de tot tipus d'entitats, col·lectius i estaments socials i culturals. L'objectiu era i és preservar l'entorn del jardí, joia científica reconeguda mundialment, i conservar el perfil urbà del centre històric de València, patrimoni paisatgístic de la ciutat i de tot el poble valencià.

La primera acció de Salvem el Botànic va ser interposar un recurs contenciós administratiu contra l'Estudi de detall. Aquesta acció judicial va acompanyar-se amb altres accions de sensibilització i denúncia com la cadena humana (abraçada) al voltant de l'illa dels Jesuïtes; l'enviament de cartes a 38 jardins botànics del món demanant col·laboració; la carta oberta als promotors immobiliaris a la premsa; el disseny i la difusió de materials de sensibilització per a la recollida de signatures; o l'organització d'una manifestació el 18 de novembre de 1995, on vora 10.000 manifestants van recórrer el front de la ciutat històrica.

El 1996 i en anys successius Salvem el Botànic va desenvolupar una tasca ingent que barrejava accions de sensibilització (xerrades, debats, manifestos i articles d'opinió a la premsa); mobilització ciutadana (concentracions davant dels terrenys reivindicats, així com davant de l'Ajuntament, lliurament de 54.000 signatures al maig de 1996) i agitació cultural (concerts, exposicions, edició de CD, vídeos i llibres...), amb d'altres de caire jurídic (al·legacions a decisions administratives, recurs da-

van dels tribunals però també iniciatives i propostes ben fonamentades d'ampliació de l'àmbit de protecció del Jardí Botànic).

El govern municipal popular, gràcies a la pressió de la ciutadania, anys després de l'inici del conflicte va rescatar una part de l'illa i va fer el Jardí de les Hespèrides amb 4.700 m² de zona verda pública confrontant al Botànic (inaugurat al 2001).

Per efecte de les successives peticions de Salvem el Botànic, per a les quals van aconseguir el suport de la Universitat de València (2003) i la Sindicatura de Greuges (2004), i després de la introducció a les Corts valencianes d'una proposició no de llei per protegir el Botànic (2005), al setembre del 2006, la Conselleria de Cultura va aprovar la declaració del Jardí Botànic com a Jardí Històric i, en conseqüència, Bé d'Interès Cultural, encara que tolerava la construcció d'un hipotètic edifici però limitat a un màxim de cinc alçàries, aspecte que la coordinadora va rebutjar.

D'altra banda, l'Ajuntament es va manifestar favorable a una permuta de terrenys amb els promotors (2004) i va anunciar que no descartava la possibilitat de traslladar-ne l'edificabilitat (2007). Tot i això, l'empresari propietari dels terrenys va obtenir al gener de 2009 una sentència favorable del Tribunal Superior de Justícia Valencià per a l'edificació d'una part de l'illa amb blocs d'onze plantes nominals i quaranta-quatre metres d'alçària. Salvem el Botànic va presentar al febrer de 2009 un recurs de cassació al Tribunal Suprem contra l'esmentada sentència del TSJ valencià, el qual es va admetre a tràmit.

Amb tot, Salvem el Botànic continua demanant que s'elabori el Pla especial de protecció que està obligat a redactar l'Ajuntament i que es dicti de manera transitòria, tal com ho preveu la llei, la corresponent suspensió de llicències. Aquest pla hauria d'incloure la inedificabilitat urbanística i patrimonial d'aquest àmbit paisatgísticament tan sensible, i articular la manera de compensar urbanísticament els drets particulars dels promotors que en resulten legítims.

[ANTONIO MONTIEL]

La denúncia administrativa és la comunicació a l'autoritat competent d'una infracció de la normativa. La denúncia administrativa pot tenir lloc en les infraccions referents a la normativa administrativa, i que per tant no constitueixen delictes.

La denúncia és gratuïta i senzilla, i no requereix més obligacions a qui la presenta. La pot presentar qualsevol ciutadà o entitat, però això no vol dir que el denunciador sigui part actuant en el procediment, ja que qui obre el procediment és l'Administració, que a més no està obligada a comunicar el resultat de les investigacions o de la tramitació al denunciador. El denunciador sempre romandrà en l'anonimat i els funcionaris responsables de la tramitació no poden revelar el denunciador. En els casos en què el denunciador també sigui testimoni dels fets, podria ser citat a declarar en el judici. En cap cas, però, l'autoritat té l'obligació de comunicar el resultat del procediment als denunciadors.

El procediment per fer una denúncia és més senzill del que pot semblar.

El procediment per fer una denúncia és més senzill del que pot semblar. Les denúncies poden ser verbals (comunicant-ho a l'autoritat competent), però convé formular-les per escrit, conservant-ne una còpia segellada del registre, per tenir un justificant que s'ha presentat. Els detalls dels tràmits poden variar en funció de la normativa vulnerada, i de l'administració competent (aigües, territori, urbanisme, etc...).

El moment més adequat per presentar una denúncia és quan s'estiguin produint els fets, quan calgui prendre mostres amb celeritat, o quan convingui paralitzar una acció o adoptar alguna mesura preventiva amb celeritat. Tanmateix, pot ser preferible esperar més temps per formular la denúncia davant de l'òrgan més adequat, per buscar suports (especialment si es vol presentar a títol individual), per aportar més dades, formular la denúncia amb més precisió o plantejar una estratègia concreta.

Les denúncies que es formulin per escrit han d'exposar els fets o omissions que incompleixen la normativa. S'han d'assenyalar els fets amb el màxim detall possible, tenint cura que la seva redacció sigui clara i comprensible, i que il·lustri sobre la infracció comesa. Si heu d'enumerar els fets, us recomanem que ho feu de manera cronològica.

No és obligatori exposar els fonaments jurídics en la denúncia, si bé resulta molt recomanable fer-ho, assenyalant almenys els preceptes que considereu que s'han infringit. També convé incloure-hi, si es coneix, la identificació dels autors, i aportar qualsevol tipus de proves: fotos, enregistraments, mostres, testimonis, etc.

La via penal

Cal accedir a la via penal si una acció es troba tipificada en el Codi Penal. Tradicionalment, molts delictes ambientals han estat denunciats per entitats de protecció del territori i el paisatge.

La denúncia penal té el mateix funcionament que la denúncia administrativa, però s'aplica en aquelles irregularitats tipificades de delictes pel Codi Penal. Igualment que en el cas de la denúncia administrativa, el denunciador només ha de posar en coneixement de la fiscalia de la comunitat autònoma o de l'Estat la comissió d'un delictes. La fiscalia impulsa tot el procediment penal d'ofici, i el denunciador no cal que es presenti en el judici. Tampoc es fa necessària la representació legal per mitjà d'advocats.

Assabenteu-vos si als vostres territoris s'han creat fiscalies especialitzades en medi ambient i urbanisme. Per exemple, a l'Estat espanyol hi ha la Fiscalia coordinadora de medi ambient i urbanisme, dependent de la Fiscalia General de l'Estat.

En cas que vulgueu denunciar un delictes, i vulgueu presentar-vos com a part actora, en comptes d'una denúncia penal, heu de presentar una **querella**. De fet, la querella és un tipus de denúncia subjecta a certs formalismes especials i cal que sigui presentada i tramitada per un advocat i un procurador designats especialment per a aquest cas. Per tant, el procediment penal no s'impulsa d'ofici, i si s'admet la querella, el jutge pot imposar al querellant (aquell qui presenta la querella) una fiança.

Mentre que la denúncia és gratuïta i senzilla, la querella és costosa i està sotmesa a certs requisits. L'avantatge de la querella és que qui la presenta es constitueix en part acusadora del procés i hi pren part activa: intervé en la vista oral i en la resta de tràmits; mentre que, en la denúncia, la part denunciador queda al marge del procés.

L'ús de la querella interessa només quan es tracti d'algun cas d'especial gravetat i importància, en el qual us interressi intervenir activament, o quan tingueu la sospita que els òrgans judicials d'ofici actuarien amb una certa passivitat.

Mentre que la denúncia és gratuïta i senzilla, la querella és costosa i està sotmesa a certs requisits.

Cas 6 Iniciativa legislativa popular "Per l'Horta"

L'Horta de València, definida per la fèrtil plana al·luvial formada per l'últim tram del riu Túria i les zones inundables de la seva horta, així com l'entorn del llac litoral de l'Albufera, es caracteritza per unes terres d'alta productivitat agrícola i poblament abundant. La intensa relació de l'home amb el medi ha generat una cultura agrícola pròpia que, a més d'expressar-se en pràctiques singulars, ha determinat una estructura de la propietat i d'assentament humà força particulars.

L'expansió urbana dels municipis integrants de la comarca va dur des de final dels setanta a la progressiva desaparició de la terra agrícola i la seva rellevància econòmica, i a la pèrdua de les seves funcions paisatgístiques i ambientals, a més de la pèrdua d'espais d'amortiment i control dels creixements urbans. Des de la transició es van produir episodis de mobilització i rebuig contra algunes actuacions urbanitzadores i projectes d'implantació de noves infraestructures, fins que als noranta el debat sobre el futur de l'Horta aconseguí introduir-se a l'agenda mediàtica i política.

L'any 2000, diferents col·lectius locals van impulsar una iniciativa legislativa popular (ILP) per proposar una moratòria cautelar de noves reclassificacions de terreny, que permetés debatre un marc consensuat d'ordenació i protecció de l'Horta compatible amb un desenvolupament urbà sostenible. El text de la ILP apuntava també a fomentar l'activitat agrícola, mitjançant la millora dels processos productius, l'especialització i la comercialització adequada de la producció; així com la introducció moderada de nous usos culturals, turístics i recreatius, entre d'altres, per contribuir a la renda agrària.

Al desembre de 2000 es va presentar públicament la proposició de Llei, avalada per més d'un centenar de personalitats, i la campanya amb la seva comissió promotora; un mes més tard es va presentar davant de les Corts valencianes. Després de la seva admissió a tràmit, va començar el període legal de quatre mesos per obtenir un mínim de 50.000 firmes acreditades.

El treball entusiasta de gairebé 300 voluntaris i la col·laboració d'associacions i entitats de tot el territori i un efectiu treball de coordinació i comunicació de la campanya, van permetre recollir 117.842 signatures. Presentades les firmes davant de la Junta Electoral i confirmada la validesa del procés, aquest es va reforçar amb una manifestació amb més de 10.000 persones. No obstant això, la majoria parlamentària del Partit Popular a les Corts, va possibilitar el rebuig de la ILP (novembre de 2001), sense accedir ni tan sols a escoltar el debat social existent.

Amb tot, el balanç en termes de resultats no és negatiu. La campanya va significar un èxit enorme en termes d'informació, debat i mobilització ciutadana, i va contribuir a posicionar bona part de l'opinió pública davant de la qüestió de l'Horta en particular i davant del conflicte territorial en general. Aquest debat ha crescut en intensitat i profunditat, i ja s'ha incorporat a l'agenda dels mitjans de comunicació.

Un dels resultats del procés va ser la constitució, l'any 2002, de l'associació PER L'HORTA (www.perlhorta.ws). L'associació ha mantingut i eixamplat el debat social i ha combinat accions de tipus jurídic (al·legacions i recursos contra planejaments municipals depredadors, denúncies davant de la Fiscalia, queixes davant del defensor del poble, etc.), amb altres de sensibilització (debats, tertúlies, edició de tríptics, vídeos i cartells...) i mobilització ciutadana (manifestacions, assegudes i accions de resistència...), agitació cultural (exposicions i activitats lúdiques, edició de poemaris, llibres de fotografia i més materials...) i algunes de més vistoses, com ara accions artístiques o l'acció d'encadenament i blocatge d'accessos a una base il·legal de contenidors situada en terrenys d'horta i en l'entorn del parc natural de l'Albufera.

Les autoritats municipals i autonòmiques no han pogut sostreure's a l'evolució quantitativa i qualitativa de l'opinió pública sobre la protecció de l'Horta per la qual cosa, a més de certes mesures d'ordenació parcial i moderada protecció d'enclavaments concrets per part d'autoritats municipals, la Generalitat va impulsar una Llei d'Ordenació del Territori (2004) que, encara que contestada com a insuficient, ha comportat un marc important per a les accions de tipus jurídic.

Més recentment, el Govern Valencià va presentar una versió preliminar d'un Pla d'Acció Territorial de Protecció de l'Horta que ha conclòs la seva fase de participació pública amb un alt nivell de contestació per la ciutadania a causa que, si bé recuperava part de la filosofia que inspirava la ILP, en redueix l'anàlisi a aspectes bàsicament paisatgístics, renunciant a fixar directrius de caràcter urbanístic i patrimonial i no s'acompanya de compromisos polítics i econòmics reals que permetin detenir i revertir la degradació actual.

L'acció combinada d'una opinió pública informada i exigent i la ciutadania organitzada està imposant la presència del debat sobre el futur de l'Horta i la qüestió territorial en la planificació local, sectorial i comarcal i fa més difícil la destrucció de recursos naturals escassos.

[ANTONIO MONTIEL]

Síndic de greuges

A Catalunya, Illes Balears i País Valencià, s'anomena així el defensor del poble, les funcions del qual estan recollides a l'article 54 de la Constitució espanyola i a la Llei orgànica 3/1981, així com als Estatuts d'Autonomia dels corresponents territoris. També hi ha un defensor del poble per a l'Estat espanyol, i també n'hi pot haver en l'àmbit local.

El síndic de greuges és una institució que té el seu origen en l'*ombudsman* dels països nòrdics. A diferència dels mecanismes que s'han presentat en aquest capítol, el síndic no és un òrgan judicial, i la seva elecció depèn del poder legislatiu (les Corts o el Parlament). El Síndic està encarregat de defensar els drets fonamentals i les llibertats públiques dels ciutadans, així com de representar els seus interessos davant de l'Administració, especialment quan aquesta no compleix algunes de les seves obligacions. El síndic de greuges acostuma a tractar de temàtiques molt diverses, i sovint ha hagut d'intervenir en matèria de territori.

Totes les actuacions del síndic de greuges són gratuïtes per a la persona interessada, i no hi és necessària l'assistència d'advocat ni de procurador.

És una institució molt antiga en alguns territoris, i està força repartida per totes les escales administratives. En el cas de l'Administració local, no tots els municipis tenen *ombudsman*, però cada vegada més municipis han incorporat la figura en l'organigrama municipal, i molts d'altres estan en procés de fer-ho. Val a dir que a les Illes Balears encara no s'ha posat en marxa aquesta figura, cosa que suposa una de les més greus mancances del sistema polític balear.

Es tracta d'una possibilitat de reclamació que pot ser exercida per qualsevol persona física o jurídica, independentment de la seva nacionalitat. No obstant això, només s'hi pot acudir per denunciar una actuació o omissió de l'Administració (si no, s'ha de fer una denúncia). Les queixes li han de ser presentades mitjançant un escrit raonat, acompanyat dels documents que poden servir per esclarir el cas. Entre la producció del fet que és objecte de la *queixa*⁽⁹⁾ i la formulació escrita d'aquesta al síndic de greuges no pot transcórrer més d'un any.

El síndic de greuges té una eficàcia limitada atès que no pot sancionar les actuacions de l'Administració o les autoritats i les resolucions que adopta no són vinculants. Ara bé, les decisions i les resolucions del síndic de greuges són inapel·lables. Per tant, és una figura amb un caràcter més polític que judicial. D'altra banda, si durant les investigacions que endegui el síndic s'observen indicis que s'han comès infraccions disciplinàries o produït conductes o fets presumiblement delictius, el síndic ho comunicarà a l'òrgan competent o ho farà avinent tot seguit al ministeri fiscal.

Normalment, el síndic de greuges s'aplica quan s'ha fet una sol·licitud que no ha estat considerada, o per una resposta no satisfactòria de l'Administració. És recomanable especificar al síndic què és el que volem aconseguir exactament. En les seves resolucions, el síndic podrà formular recomanacions, recordatoris dels deures legals de l'Administració, i suggeriments d'adopció de noves mesures als funcionaris i autoritats de les administracions públiques.

El síndic intervé a partir d'una queixa, o per iniciativa pròpia, quan detecta que les administracions poden haver lesionat el dret d'alguna persona o grup de persones.

El síndic no pot incidir en accions ja jutjades o pendents d'una resolució judicial, de manera que si heu iniciat algun altre procediment legal, no podreu adreçar-vos al síndic. D'altra banda, si inicieu un procediment legal havent recorregut al síndic, aquest pot suspendre la seva actuació, i hi està obligat en cas que el procediment només es trobi pendent de sentència.

La Comissió Especial de Suggeriments i Reclamacions

La Comissió Especial de Suggeriments i Reclamacions, creada per a l'àmbit local per la Llei 57/2003 pot ser un complement al síndic de greuges per a la queixa, la denúncia, la reclamació o el suggeriment.

Aquesta comissió és un òrgan local obligatori per als municipis de gran població, i opcional per a la resta. La seva finalitat és la defensa dels drets dels veïns davant de l'Administració municipal i la integren representants de tots els grups presents al ple en proporció amb el nombre de regidors. La comissió pot supervisar l'activitat de l'Administració municipal i donar-ne compte al ple, mitjançant un informe anual de les queixes presentades i de les deficiències observades en el funcionament dels serveis municipals, amb especificació dels suggeriments o recomanacions no admeses per l'Administració. La comissió també pot realitzar informes extraordinaris quan la gravetat o urgència dels fets ho aconsellin. Tant la seva composició com les seves funcions evoquen les Comissions de Peticions existents a cada una de les cambres legislatives estatals i europees i també a les cambres autonòmiques.

7

Annexos

A1 Recursos on obtenir més informació

A continuació es recullen algunes ressenyes bibliogràfiques i recursos per Internet, així com d'entitats i institucions que donen serveis i informació relacionats amb la participació ciutadana.

Referències bibliogràfiques

- BLANCO, I.; GOMÀ, R. (coords.) (2002). *Gobiernos locales y redes participativas*. Barcelona: Ariel.
- BLASCO, J. (2002). "La participació pública en l'elaboració de plans i programes ambientals". A: *La participació pública en els procediments administratius ambientals*. Barcelona: Fundació Internacional Olof Palme i Institut Internacional de Dret i Medi Ambient.
- CADS (2005). *Conveni Europeu del Paisatge, 2a edició acrescudada*. Papers de sostenibilitat 8. Barcelona: Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2006). *Síndics defensors de la ciutadania. Apunts per a la seva implementació*. Diputació de Barcelona. Àrea d'Igualtat i Ciutadania. Oficina de Participació Ciutadana.
- FONT, J. (coord.) (2001). *Ciudadanos y decisiones públicas*. Barcelona: Ariel.
- FONT, J.; BLANCO, I. (2003). *Experiències de participació ciutadana. Polis, la ciutat participativa. Participar en els municipis: qui, com i per què?* Papers de Participació Ciutadana 9. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- GANUZA, E.; ÁLVAREZ, C. (coords.) (2003). *Democracia y Presupuestos Participativos*. Barcelona: Icaria.
- GIMENO, A. (Ed.) (2008). *Revista Eines, papers per al canvi social*. Núm. 4.
- GÓMEZ-LIMÓN, J. (coord.) (2007). *Enredando. Herramientas para la comunicación y la participación social en la gestión de la red Natura 2000*. Madrid: Fundación Fernando González Bernáldez.
- GONZÁLEZ, I. (2008). "Des del territori de la participació". A: *SIT Manresa, Servei d'Interpre-*

tació Territorial. Barcelona: Sitesize editores.

- HERAS, F. (2002). *Entretantos: guía práctica para dinamizar procesos participativos sobre problemas ambientales y sostenibilidad*. Valladolid: GEA, scl.
- LÓPEZ, J. (2002). "L'Estratègia territorial europea: continguts i desenvolupament". *Revista Papers*, 35. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
- MAGARIÑOS, A. (director-coordinador) (2005). *Derecho al conocimiento y acceso a la información en las políticas de medio ambiente*. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente.
- PEÑALVER, A. (2002). "La participació pública en les decisions relatives a activitats específiques amb incidència ambiental". En *La participació pública en els procediments administratius ambientals*. Barcelona: Fundació Internacional Olof Palme i Institut Internacional de Dret i Medi Ambient.
- PIGRAU, A. (director) (2008). *Acceso a la información, participación pública y acceso a la justicia en materia de medio ambiente: diez años del Convenio de Aarhus*. Barcelona: Atelier.
- PINEDA, C. (2004). "Los presupuestos participativos en España: un balance provisional", en *Revista de Estudios Locales*, núm. 78.
- RODRÍGUEZ, J.M. (ed.) (2002). *La participación de los ciudadanos en la vida pública local. Recomendación del Comité de Ministros del Consejo de Europa e informe explicativo*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer. Documents 19.
- ROMERO, J. (ed.) (2009). *Geopolítica y Gobierno del Territorio en España*. València: Colección Crónica. Tirant lo Blanch.
- SANCHIS, F. (2002). "Nuevas tendencias en la participación pública ambiental administrativa en el derecho internacional, en el derecho comunitario y en el derecho comparado". En *La participació pública en els procediments administratius ambientals*. Barcelona: Fundació Internacional Olof Palme i Institut Internacional de Dret i Medi Ambient.

Webs d'interès

A continuació presentem un recull no exhaustiu d'espais web d'institucions que tenen alguna relació amb els continguts d'aquest manual.

- Direcció general de participació ciutadana de la Generalitat de Catalunya
www10.gencat.net/drep/AppJava/cat/am-bits/participacio/index.jsp
- Portal de participació ciutadana de la Generalitat Valenciana
www.buzonciudadano.es
- Punt d'Informació Ambiental del Govern de les Illes Balears
pia.caib.es
- Balears Opina (portal de participació ciutadana)
www.caib.es/sacmicrofront/home.do?mkey=M08080814273714237465&lang=ca
- Organisme Flor de maig, Diputació de Barcelona
www.diba.cat/participacio
- Ajuntament de Barcelona. Participació
www.bcn.es/participacio
- Observatori Internacional de la Democràcia Participativa
www.oidp.net/catala/index.php
- Conveni d'Aarhus (pàgina oficial de la Convenció)
www.unece.org/env/pp
- Web del síndic de greuges de Catalunya
www.sindic.cat
- Web del síndic de greuges del País Valencià
www.sindicdegreuges.gva.es
- Web del Defensor del Poble de l'Estat espanyol
www.defensordelpueblo.es

A2 Glossari

Al llarg d'aquest manual fem servir termes jurídics i conceptes específics d'alguns temes territorials. Aquest argot pot ser molt formalista i a vegades difícil d'entendre per qui no hi està especialitzat. Aquest glossari, no exhaustiu, pretén aclarir alguns dels termes i tecnicismes més utilitzats en aquesta guia i que poden generar certa confusió. Les fonts d'informació d'aquest glossari han estat el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC), el servei de consultes terminològiques del Centre de Terminologia de Catalunya (TERMCAT), la bibliografia especialitzada citada a l'apartat anterior i la legislació específica de referència en cada temàtica.

Al·legació Exposició escrita en la qual s'argumenten una sèrie de raons en relació amb el pla, programa o projecte que es troba en fase d'informació pública. Els motius que s'exposen en les al·legacions han de servir de fonament per impugnar determinades actuacions de l'Administració durant el termini d'informació pública.

Avaluació ambiental estratègica Instrument de prevenció que permet integrar els aspectes ambientals en la presa de decisions de plans i programes públics.

Avaluació d'impacte ambiental Instrument per a la consecució d'un desenvolupament sostenible mitjançant la consideració dels aspectes ambientals en la programació i l'execució de determinades actuacions públiques o privades dels sectors econòmics de més importància.

Catàleg de paisatge Documents de caràcter descriptiu i prospectiu, aplicables als àmbits territorials, que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, n'identifiquen els valors i l'estat de conservació i proposen els objectius de qualitat que han de complir.

Ciudadà Tota persona que pertany a la comunitat local. Aquesta pertinença implica l'existència d'un vincle estable entre l'individu i la comunitat.

Comissió promotora És l'òrgan que exerceix la representació de les persones signants d'una iniciativa legislativa popular.

Democràcia participativa Forma de democràcia que crea oportunitats per als ciutadans de contribuir significativament en la presa de decisions polítiques. També obliga a pensar en la lògica col·lectiva i en la creació d'associacions i organitzacions per influir directament en les decisions públiques.

Fedatari/ària Persona nomenada per la Comissió Promotora encarregada de "donar fe" i d'acreditar l'autenticitat de les dades de les persones que signen una LLP per donar-hi suport.

Governança Capacitat que tenen les societats per dotar-se de sistemes de representació, d'institucions, de processos i cossos socials, com ara instruments del control democràtic, de participació en les decisions i de responsabilitat col·lectiva.

Informe de sostenibilitat ambiental Informe elaborat per l'òrgan promotor que ha d'identificar, descriure i avaluar els efectes significatius sobre el medi ambient que es puguin derivar de l'aplicació d'un pla o programa, així com unes alternatives raonables, viables tècnicament i ambientalment, l'alternativa zero (la no realització) inclusivament.

Informació pública Acte mitjançant el qual, en un període de temps especificat, l'administració exposa al públic un projecte o pla i recull informació i suggeriments sobre el seu desenvolupament.

Instrument d'ordenació urbanística municipal Instrument urbanístic que pretén la definició del projecte general de les ciutats, viles o pobles, a partir de la consideració de les diverses situacions i circumstàncies del seu entorn espacial. A Catalunya s'anomena Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM), i al País Valencià i a les Illes Balears pren el nom de Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU). A les Illes Balears també hi ha altres instruments que es mantenen de la Llei del Sòl del 1976, com les

Normes Subsidiàries (NNSS) o la Delimitació de Sòl Urbà, ja que encara no hi ha una legislació urbanística balear.

Junta electoral Òrgan de l'Administració electoral encarregat de segellar i numerar els plecs que han de contenir el text íntegre de la proposició que es presenta; és l'encarregada de vetllar per la regularitat del procediment de recollida de signatures en una iniciativa legislativa popular.

Lobby Accions per persuadir els poders públics perquè es legisli o s'emprenui una acció en benefici d'uns determinats interessos.

Mandat Contracte per raó del qual el mandatari, amb l'acceptació, s'obliga a gestionar els assumptes que el mandant li ha encomanat.

Memòria ambiental Document que valora la integració dels aspectes ambientals realitzada durant el procés d'avaluació, així com l'informe de sostenibilitat ambiental i la seva qualitat, el resultat de les consultes i de quina manera aquestes s'han tingut en compte, a més de la previsió sobre els impactes significatius de l'aplicació del pla o programa, i estableix les determinacions finals.

Normes i reglaments Conjunt de normes que regulen una matèria o una activitat. Les lleis són la font més important del dret, i són dictades pel poder legislatiu. La Constitució (o Estatut) és la llei de lleis, i a partir d'aquesta es desenvolupen totes les altres. Hi ha establerta una jerarquia en les lleis de manera que un òrgan jeràrquicament inferior no pot envair la competència legislativa del superior. El govern també pot dictar normes per a l'execució de les lleis, que prenen el nom de decret i reglament.

Participació ciutadana Intervenció de la ciutadania en els assumptes públics, individualment o col·lectivament.

Persona física Ésser humà.

Persona jurídica Entitat amb capacitat jurídica reconeguda i, doncs, subjecte de drets i obligacions.

Plans i programes Conjunt de documents elaborats per les administracions públiques que,

independentment de la denominació concreta que tinguin, són el marc per a decisions d'autorització ulteriors, fixen finalitats i objectius, i estableixen prioritats per a l'actuació pública.

Precepte Normal legal.

Públic Una o diverses persones físiques o jurídiques i, d'acord amb la legislació del país, les associacions, organitzacions o grups constituïts per aquestes persones.

Públic interessat Persones o associacions afectades o que tenen algun interès en la presa de decisions ambientals; han de ser entitats sense ànim de lucre, tenir com a finalitats acreditades en els estatuts, entre altres, la protecció del medi ambient, amb dos anys d'antiguitat i que exerceixi d'una manera activa les activitats necessàries per assolir les finalitats que estableixen els seus estatuts. Les administracions públiques afectades són les que tenen competències específiques en matèria de població, fauna, flora, sòl, aigua, aire, clima, paisatge, béns materials i patrimoni cultural.

Queixa Reclamació formal, realitzada per escrit i de manera no anònima per un ciutadà davant de l'Administració.

Recurs administratiu Petició de revisió d'un acte o una resolució de l'Administració (una decisió, un pla, etc.).

Recurs contenciós administratiu Procés seguit, un cop exhaurida la via administrativa, per demanar la revisió d'un acte de l'Administració subjecte al dret administratiu o d'una disposició de caràcter general de rang inferior a llei.

Resolució Determinació presa per un òrgan administratiu o judicial sobre un afer.

Signatari/ària Persona que dona suport a la ILP que promou la Comissió Promotora i ho fa constar mitjançant la seva rúbrica en el plec de signatures juntament amb el text íntegre de la proposició de llei.

Transposar Incorporar a la legislació interna el contingut d'una llei d'una escala legislativa superior, adaptant la pròpia legislació o elaborant normes noves.

A3 Recull de legislació

A continuació es relacionen totes les disposicions legals que s'han citat en el manual. S'estructura la relació de lleis segons l'àmbit d'aplicació i per ordre cronològic d'aprovació.

Unió Europea

- Conveni d'Aarhus. Conveni de la Comissió Econòmica per a Europa de Nacions Unides sobre accés a la informació, la participació del públic en la presa de decisions i l'accés a la justícia en matèria de medi ambient. Signat el 5 de juny de 1998, i ratificat per l'Estat espanyol el 29 de desembre de 2004.
- Carta Europea d'Autonomia Local, de 15 d'octubre de 1985, ratificada per l'Estat espanyol el 1998.
- Directiva 85/337/CE relativa a l'avaluació de les repercussions de determinats projectes públics i privats sobre el medi ambient.
- Directiva 2000/60/CE de 23 d'octubre de 2000, per la qual s'estableix un marc comunitari d'actuació en l'àmbit de la política d'aigües.
- Directiva 2001/42/CE de 17 de juny de 2001 relativa a l'avaluació dels efectes de determinats plans i programes en el medi ambient.
- Directiva 2003/4/CEE de 28 de gener de 2003, sobre l'accés del públic a la informació ambiental i per la qual es deroga la Directiva 90/313/CEE.
- Directiva 2003/35/CEE de 26 de maig de 2003, per la qual s'estableixen les mesures per a la participació del públic en determinats plans i programes relacionats amb el medi ambient i per la qual es modifica allò regulat sobre participació pública i l'accés a la justícia.

Estat espanyol

- Constitució espanyola, aprovada per les Corts el 31 d'octubre de 1978, ratificada en referèndum de 6 de desembre de 1978.
- Reial Decret 1346/1976, de 9 d'abril, que aprova el text refós de la Llei sobre règim del sòl i ordenació urbana.

- Reial Decret 2159/1978, de 23 de juny, pel qual s'aprova el Reglament de planejament per al desenvolupament de la Llei sobre règim del sòl i ordenació urbana.
- Llei Orgànica 3/1981, de 6 d'abril, del Defensor del Poble.
- Llei Orgànica 9/1983, de 15 de juliol, reguladora del Dret de Reunió.
- Llei Orgànica 3/1984, de 28 de març, reguladora de la Iniciativa Legislativa Popular. Modificada per la Llei Orgànica 4/2006, de 26 de maig.
- Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les Bases del Règim Local.
- Llei 30/1992, de 26 de novembre de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú.
- Llei 1/1996, de 10 de gener, d'Assistència Jurídica Gratuïta.
- Llei 6/1996 de 15 de gener, del voluntariat.
- Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa.
- Llei Orgànica 9/1999, de 21 d'abril, de modificació de la Llei Orgànica 9/1983, de 15 de juliol, reguladora del Dret de Reunió.
- Llei Orgànica 4/2001, de 12 de novembre, reguladora del dret de petició.
- Llei 57/2003, de 16 de desembre, de mesures per a la modernització del govern local, en la qual es recomana la participació i la implicació de la ciutadania en la gestió pública.
- Llei 9/2006, de 28 d'abril, sobre avaluació dels efectes de determinats plans i programes sobre el medi ambient.
- Llei 27/2006, de 18 de juliol, que regula els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia en matèria de medi ambient. Modificada pel RD Legislatiu 1/2008.
- Llei 42/2007, de 13 de desembre, del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat.

Catalunya

- Estatut d'Autonomia de Catalunya, de 2006, referendat per la ciutadania el 18 de juny de 2006

- Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals.
- Decret 21/2003, de 21 de gener, pel qual s'estableix el procediment per fer efectiu el dret de petició davant les administracions públiques catalanes.
- Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.
- Decret legislatiu 1/2005, de 26 de juliol, pel qual s'aprova el text refós de la Llei d'urbanisme.
- Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya.
- Decret 305/2006, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei d'urbanisme.
- Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística.
- Llei 6/2009, del 28 d'abril, d'avaluació ambiental de plans i programes.

País Valencià

- Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, de 2006, aprovat el 27 de març pel ple de les Corts Valencianes.
- Llei 5/1993, de 27 de desembre, reguladora de la Iniciativa Legislativa Popular de la Comunitat Valenciana.
- Llei 4/2004, de 30 de juny, d'Ordenació del Territori i Protecció del Paisatge.
- Llei 16/2005, de 30 de desembre, Urbanística Valenciana.
- Decret 67/2006, de 19 de maig, pel qual s'aprova el Reglament d'Ordenació i Gestió Territorial i Urbanística.
- Decret 120/2006, d'11 d'agost, pel qual s'aprova el Reglament de Paisatge de la Comunitat Valenciana.
- Llei 11/2008, de 3 de juliol de Participació Ciutadana.
- Decret 76/2009, de 5 de juny, pel qual s'aprova el Reglament de desplegament i execució de la Llei 11/2008, de 3 de juliol, de Participació Ciutadana de la Comunitat Valenciana.

Illes Balears

- Estatut d'Autonomia les Illes Balears, de 2007, aprovat per la Llei Orgànica 1/2007, de 28 de febrer.
- Llei 10/1990, de 23 d'octubre, de Disciplina Urbanística.
- Llei 4/1991, de 13 de març, reguladora de la Iniciativa Legislativa Popular de les Illes Balears.
- Llei 4/2001, de 14 de març, del Govern de les Illes Balears.
- Llei 14/2000, de 21 de desembre, d'Ordenació Territorial de les Illes Balears.
- Decret 9/2003, de 7 de febrer, pel qual es regulen les queixes i les iniciatives presentades a l'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears.
- Llei 3/2003, de 26 de març, de Règim Jurídic de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.
- Llei 11/2006, de 14 de setembre, d'avaluacions d'impacte ambiental i avaluacions ambientals estratègiques a les Illes Balears.
- Llei 20/2006, de 15 de desembre, municipal i de règim local de les Illes Balears.

A4 Formularis i models legals

Tot seguit recollim una sèrie de formularis i models legals que podeu aprofitar a l'hora de comunicar-vos amb l'Administració. Si bé, en realitat, no és necessari seguir cap formulisme concret, és important que la seva presentació sigui clara, especialment pel que fa a les vostres dades i a l'exposició de fets i demandes que efectueu. També hi ha de figurar de manera molt clara l'òrgan de l'Administració al qual us dirigiu. L'escrit ha de ser senzill, directe i concís.

Quan lliureu aquesta documentació a l'Administració, és convenient que en conserveu una còpia, segellada al registre d'aquest òrgan. Això no obstant, també és possible trametre els documents per correu ordinari o electrònic.

En cas de denúncies penals, és millor que us deixeu assessorar per advocats, que us orientaran sobre la millor manera d'exposar la vostra demanda i els canals més adequats per fer-la arribar on calgui.

Podeu descarregar-vos aquests formularis en format Pdf al web de l'Institut del Territori, www.idtweb.org.

Sol·licitud d'informació ambiental

A L'ÒRGAN COMPETENT AL
QUAL ES DIRIGEIX LA SOL·LICITUD

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que se sol·liciti la informació en representació d'una altra
persona, indiqueu la representació amb què s'acudeix i el document que l'apoderi).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i com millor procedeixi en dret

EXPOSO

Mitjançant aquest escrit i amb fonament en allò que disposa la Llei 27/2006, de 18 de juliol, per la qual es regulen els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia en matèria de medi ambient,

SOL·LICITO LA SEGÜENT INFORMACIÓ AMBIENTAL:

Data:

Signatura:

Petició

A L'ÒRGAN COMPETENT AL
QUAL ES DIRIGEIX LA PETICIÓ

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que es faci l'al·legació en representació d'una altra persona,
indiqueu la representació amb què s'hi acudeix i el document que l'apoderi. En cas de petició col·lectiva, s'hi han de fer constar el nom i els cognoms de la resta de persones que presenten la petició, que també hi han de signar).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i

DEMANO

D'acord amb el que estableix la Llei orgànica 4/2001, reguladora del dret de petició (afegiu-hi el decret o llei relatiu a cada comunitat autònoma, si és que n'hi ha), i atès que l'objecte d'aquesta petició no es pot resoldre per cap dels procediments regulats en la Llei 30/1992, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, ni per cap altre procediment administratiu, parlamentari ni judicial regulat de manera específica en la normativa vigent, i en virtut del dret reconegut a l'article 29 de la Constitució,
(escriuiu l'objecte de la petició, que pot ser un suggeriment, una iniciativa concreta, una informació determinada o qualsevol queixa o sol·licitud, individual o col·lectiva, que afecti l'interès particular del peticionari o l'interès general, i que afecti l'àmbit competencial de l'Administració pública destinatària)
(En cas que la petició es fonamenti mitjançant documents probatoris, cal annexar-los i identificar-los en la petició; si els documents han arribat a les mans de l'Administració, cal indicar l'òrgan o registre públic en el qual es troben)

Data:

Signatura:

Al·legacions

A L'ÒRGAN COMPETENT AL
QUAL ES DIRIGEIXEN LES AL·LEGACIONS

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que es faci l'al·legació en representació d'una altra persona,
indiqueu la representació amb què s'hi acudeix i el document que l'apoderi).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i com millor procedeixi en dret

EXPOSO

Que a través de la resolució de data, publicada al (Butlletí Oficial de l'Estat o Diari Oficial del Govern autonòmic) en data, per la qual s'acorda..... (especificació de l'acord de sotmetre a informació pública el projecte/pla/programa/avantprojecte de llei...).
Que en el citat anunci s'obre un termini d'informació pública per tal que durant dies (nombre de dies sotmès a informació pública) qualsevol pugui comparèixer i al·legar el que estimi oportú.
Que mitjançant el present escrit, i en exercici d'aquest dret, el que subscriu formula, amb relació al (projecte/pla/programa/avantprojecte de llei...) de referència, les següents

AL·LEGACIONS

PRIMERA. _____

SEGONA. _____

Per tot això,

SOL·LICITO

Que es tingui per presentat aquest escrit i per formulades les al·legacions a (...) i en els seus mèrits, s'acordi modificar el document aprovat en els termes següents (...)

Data:

Signatura:

Recurs administratiu; alçada o reposició

A L'ÒRGAN COMPETENT AL
QUAL ES DIRIGEIX EL RECURS

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que es faci el recurs administratiu en representació d'una al-
tra persona, indiqueu la representació amb la qual s'hi acudeix i el document que l'apoderi).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i com millor procedeixi en dret mitjançant aquest escrit pre-
sento RECURS ADMINISTRATIU, d'acord amb els següents

FETS

1. _____
2. _____

Per tot això,

SOL·LICITO

Que es tingui per presentat aquest escrit i per formulat el recurs administratiu.

Data:

Signatura:

Queixa davant del síndic de greuges¹

AL SÍNDIC DE GREUGES

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que es faci la queixa en representació d'una altra persona,
indiqueu la representació amb la qual s'hi acudeix i el document que l'apoderi).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i com millor procedeixi en dret mitjançant aquest escrit pre-
sento aquesta queixa, d'acord amb els següents

FETS

1. _____
2. _____

Per tot això,

SOL·LICITO

Que es tingui per presentat aquest escrit i per formulada la queixa.

Data:

Signatura:

Denúncia administrativa¹

A L'ÒRGAN COMPETENT AL
QUAL ES DIRIGEIX LA DENÚNCIA

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que es faci la denúncia en representació d'una altra persona,
indiqueu la representació amb la qual s'hi acudeix i el document que l'apoderi).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i com millor procedeixi en dret mitjançant aquest escrit pre-
sento DENÚNCIA, d'acord amb els següents

FETS

1. _____
2. _____

Per tot això,

SOL·LICITO

Que es tingui per presentat aquest escrit i per formulada la denúncia.

Data:

Signatura:

¹ Podeu utilitzar la denúncia administrativa en les infraccions referents a la normativa administrativa, i que per tant no constituïxen delicte.

Denúncia penal¹

A L'ÒRGAN COMPETENT² AL
QUAL ES DIRIGEIX LA DENÚNCIA

Sr./Sra. _____
Major d'edat, amb domicili al carrer _____ núm. ____
a _____ (població), província de _____, codi postal _____,
amb DNI/NIF _____ i telèfon _____, actuant en nom i representació de:
_____ (en cas que es faci la denúncia en representació d'una altra persona,
indiqueu la representació amb la qual s'hi acudeix i el document que l'apoderi).
Davant d'aquest òrgan em dirigeixo i com millor procedeixi en dret mitjançant aquest escrit pre-
sento DENÚNCIA, d'acord amb els següents

FETS

1. _____
2. _____

Per tot això,

SOL·LICITO

Que es tingui per presentat aquest escrit i per formulada la denúncia.

Data:

Signatura:

¹ Recorrerem a la denúncia penal quan els fets que pretenem denunciar poden ser constitutius de delicte, ja que estan tipificats com a tal en el Codi Penal.

² La nostra denúncia la podem dirigir a la Guàrdia Civil (especialment al Servei de Protecció de la Natura, SEPRONA) o a la Fiscalia (cosa que pot resultar especialment interessant on s'hagin creat fiscalies especialitzades en medi ambient i urbanisme).

